

RAAD VOOR DIERENAANGELEGEDEN

WERKDOCUMENT KETEN/ NETWERKAANPAK GEZELSCHAPSDIEREN – NETWERK KONIJNEN

*Actorennetwerk, gedrag en gezondheid van
gezelschaps- of hobbykonijnen en opties
voor verbetering*

Inleiding	3
Leeswijzer	4
Samenvatting	5
1. Werkwijze	6
2. Dierwaardige konijnenhouderij	7
2.1 Zes leidende principes	7
2.2 Toegepast op konijnen als gezelschaps- of hobbydier	8
3. Het konijn	9
3.1 Herkomst en rassen	9
3.2 Behoeften van het konijn	10
4. Keten/netwerk rond het konijn	12
4.1 Visualisatie netwerk gezelschaps- of hobbykonijnen	14
4.2 Fok en aankoop gezelschaps- of hobbykonijnen	18
4.3 Producenten, handelaren en dierenartsen	21
4.4 Netwerk, relevant voor het welzijn van konijnen	25
4.5 Knelpunten bij het houden van konijnen	27
5. Opties voor verbetering	33
5.1 Netwerkbrede aanpak	33
5.2 Huisvesting	33
5.3 Kennisgebrek/kennistoepassing	35
5.4 Gesignaleerde mogelijkheden	35
Geraadpleegde bronnen	38
Bijlage 1: Behoeften van konijnen	39
Bijlage 2: Knelpunten in de houderij van konijnen	40

Inleiding

Het onderwerp 'Ketenaanpak gezelschapsdieren' heeft de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) op eigen initiatief opgepakt. In het rapport *Staat van het Dier* (RDA, 2019) wordt ten aanzien van het houden van gezelschaps- en hobbydieren geconcludeerd: "Verdere professionalisering aanmoedigen en partijen faciliteren en stimuleren tot onderlinge samenwerking in de keten en met kennisinstellingen, teneinde te komen tot beter inzicht in de aard en omvang van dierenwelzijnskwesties en gerichte maatregelen ter voorkoming van problemen."

In *Staat van het Dier 2024* (RDA, 2024) is dit nogmaals benoemd met als wenselijke acties:

1) Evalueren van de complete keten rondom het houden van gezelschaps- en hobbydieren: waar is eenvoudig winst te behalen op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid?

2) Verkennen van mogelijkheden om dierenwelzijn te bevorderen via aanpassingen in het proces van het aanschaffen van een gezelschapsdier.

In eerste instantie heeft een oriënterend onderzoek plaatsgevonden naar de vraag of, en zo ja op welke wijze, een ketenbenadering in de houderij van gezelschaps- en hobbydieren een meerwaarde zou kunnen hebben voor het welzijn, inclusief de gezondheid, van gezelschapsdieren.

Naar aanleiding van dat onderzoek is geconstateerd dat verdiepend onderzoek naar enkele gezelschapsdierketens wenselijk is om te kunnen komen tot een oordeel over de vraag of een 'ketenbenadering' in de gezelschapsdierhouderij een meerwaarde zou kunnen hebben.

Het verdiepende onderzoek is opgepakt door een forum, bestaande uit de leden Renée Chalmers (voorzitter), David van Gennep, Frank Rietkerk, Gerrit Hofstra, Frank Verstappen, Ronette Gehring, Marc Damen en Jong RDA-lid Jesse Otten.

Dit werkdocument¹ is een tussentijds verslag van een verdiepend onderzoek naar de keten van het gezelschaps- en hobbykonijn. In de loop van het onderzoek is gebleken dat in plaats van spreken over een 'keten' beter gesproken kan worden over het netwerk dat relevant is voor de houderij van konijnen als gezelschaps- of hobbydier. Het werkdocument is erop gericht ideeën, analyses en onderwerpen rond het vraagstuk 'keten/netwerkaanpak gezelschapsdieren' bespreekbaar te maken en waar nodig verder aan te scherpen.

¹ Bij sommige zienswijzetrjecten worden werkdocumenten opgesteld en openbaargemaakt, om belangstellenden op de hoogte te houden van de voortgang, discussies in het maatschappelijke veld te stimuleren of om gerichte acties in gang te zetten. Een werkdocument wordt opgesteld door het forum dat bezig is met een zienswijze. Raadsleden checken werkdocumenten op feitelijke onjuistheden, maar zijn géén product van de gehele Raad en bevatten geen 'eindstandpunt' van de Raad.

Dit werkdocument zou daarnaast door partijen in de keten/het netwerk rond het houden van konijnen als gezelschaps- of hobbydier ook gebruikt kunnen worden voor het ontwikkelen van een routekaart waarmee gezamenlijk en stapsgewijs acties kunnen worden ondernomen om te komen tot verbeteringen in de houderij van deze dieren. Daaruit kunnen mogelijk ook inzichten verkregen worden voor het bezien van ketens/netwerken rondom hobby- en gezelschapsdieren in het algemeen. Dit werkdocument is géén zienswijze van de Raad en verwoordt daarom ook niet het standpunt van de Raad. Het is een tussentijds product op weg naar een zienswijze.

Het begrip 'dierwaardige houderij' heeft het forum in het kader van dit werkdocument geformuleerd, met als basis de zes leidende principes die zijn gericht op het welzijn van dieren. Deze omvatten respect voor de intrinsieke waarde en integriteit van het dier, goede voeding en gezondheid, een goede leefomgeving, het kunnen uiten van natuurlijk gedrag, en een positieve emotionele toestand. De RDA adviseerde de minister in 2021 (RDA-zienswijze *Dierwaardige veehouderij*) dat veehouderij alleen toekomstbestendig is als deze dierwaardig is en pleitte voor beleidsaanpassingen en een gezamenlijke aanpak om dit te realiseren. Dit advies is door de minister overgenomen en heeft geleid tot een Convenant Dierwaardige Veehouderij². De voor de veehouderij gevolgde aanpak is een bron van inspiratie en het is de moeite waard om te bezien in hoeverre het streven naar een meer dierwaardige houderij van gezelschaps- en hobbydieren met een keten/netwerkaanpak kan worden ondersteund.

In dit werkdocument worden de volgende onderdelen uitgewerkt:

- 1) Een beschrijving van de voor het konijn belangrijke gedrags- en fysiologische behoeften.
- 2) Een beschrijving van de keten/het netwerk rond konijnen die als gezelschaps- of hobbydier worden gehouden.
- 3) Verbeteringen die in de keten/het netwerk zouden kunnen worden doorgevoerd als stappen naar een dierwaardige(re) houderij van gezelschaps- en hobbykonijnen.
- 4) De wijze waarop partijen in de keten/het netwerk gestimuleerd kunnen worden om met deze verbeteringen aan de slag te gaan.

Leeswijzer

Na de inleiding en deze leeswijzer volgt de samenvatting van het rapport. Dat bevat na een toelichting op de werkwijze (H1) een beschrijving van de zes leidende principes voor een dierwaardige houderij van konijnen (H2) en een beschrijving van de herkomst, rassen en behoeften van het konijn die van belang zijn voor een dierwaardige houderij (H3). Hoofdstuk 4 bevat een beschrijving van het netwerk van actoren rond de houderij van konijnen als gezelschaps- en hobbydieren. In hoofdstuk 5 wordt een procedurevoorstel gedaan voor verbetering van het welzijn, waaronder de gezondheid, van konijnen die worden gehouden als gezelschaps- of hobbydier.

² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2025/06/24/dierwaardige-veehouderij>

Samenvatting

In dit werkdocument is de keten rond de houderij van konijnen als gezelschaps- of hobbydier geïnventariseerd. Deze keten, of netwerk, blijkt uitgebreid: naast fokker en 'eindgebruiker' zijn er vele andere partijen geïdentificeerd. Daarbij zijn er primaire actoren die mede het welzijn van konijnen bepalen, zoals producenten van konijnenvoer of huisvestingssystemen. Maar ook tussenhandelaren, detailhandel, groothandel, leveranciers van dierlijk diervoeder, onderwijsinstellingen en controlerende instanties zijn onderdeel van het netwerk. Evenals (organisatoren van) tentoonstellingen, diergedragsspecialisten, trimsalons en locaties voor konijnenopvang.

Dit werkdocument bevat ook een inventarisatie van de gezondheids- en welzijnsaspecten bij het konijn als gezelschaps- of hobbydier. Er is daarbij uitgegaan van de zes leidende principes uit de RDA-zienswijze *Dierwaardige veehouderij* (RDA, 2021). De behoeften van het konijn zijn geïnventariseerd. Het gaat om primaire levensbehoeften, maar bijvoorbeeld ook om gedrag gericht op het vermijden of misleiden van/ontkomen aan roofdieren. Waakzaamheid, (kunnen) vluchten, zich verstoppen en het verhullen van pijn zijn daarvan een onderdeel. Het konijn heeft een sterke behoefte aan contact met soortgenoten, niet alleen voor veiligheid en sociale interactie (zoals vachtverzorging), maar ook voor bijvoorbeeld thermoregulatie. Een konijn moet onder meer kunnen knagen en exploreren.

De vraag is welke aandachtspunten er zijn op weg naar een dierwaardige konijnenhouderij. In de gehele keten lijken bepaalde problemen voor te komen en daarbinnen soms doorgegeven te worden. Als belangrijkste aandachtspunten noemen deskundigen: onjuiste huisvesting (te klein/te laag, solitaire huisvesting) en een gebrek aan concrete normen voor het houden en verzorgen van konijnen als gezelschaps- of hobbydier. Problemen op deze gebieden worden veelal veroorzaakt door kennisgebrek. Het kan dan gaan dan om het onvoldoende toepassen van bestaande kennis, maar soms lijkt het te gaan om een gebrek aan wetenschappelijk onderbouwde kennis over wat een konijn nodig heeft. Ook niet-eenduidige informatie kan problemen veroorzaken.

Uit gesprekken met betrokkenen en een rondetafelgesprek blijkt dat het perspectief van een dierwaardige houderij van konijnen als gezelschaps- en hobbydier op draagvlak kan rekenen. Soms zien partijen de noodzaak van veranderingen wel, maar kunnen zij de bestaande praktijk niet op korte termijn aanpassen, gelet op de daaraan verbonden consequenties (zoals kosten).

Tijdens het rondetafelgesprek is gebleken dat de aanwezige netwerkactoren zich realiseren dat er zich problemen voordoen. Ook is gebleken dat men bereid is zich gezamenlijk in te spannen om tot verbeteringen te komen, bijvoorbeeld in de vorm van het opstellen van een routekaart voor het doorvoeren van verbeteringen in de houderij van konijnen als gezelschaps- of hobbydier. Het is belangrijk dat bij de gesprekken daarover alle relevante partijen in het netwerk betrokken zijn. Het lijkt mogelijk om op die manier te komen tot gedragen, concrete normen.

1. Werkwijze

In 2025 is een stageonderzoek naar de houderij van konijnen als gezelschaps- of hobbydier verricht. Bij dat onderzoek is gekeken naar de structuur van en de partijen in de keten, en de onderlinge relaties daartussen. Ook is gekeken naar welzijnsproblemen, waaronder ook gezondheidsproblemen, die zich bij konijnen voordoen of kunnen voordoen. Er is daarbij uitgegaan van de zes leidende principes uit de RDA-zienswijze Dierwaardige veehouderij (RDA 2021).

Het stageonderzoek omvatte een inventarisatie van het netwerk rond het houden van konijnen (*Oryctolagus cuniculus*), een inventarisatie van de gedrags- en fysiologische behoeften van konijnen én een inventarisatie van mogelijke verbeterpunten (bijvoorbeeld doordat een geïdentificeerde gedragsbehoefte niet vervuld kan worden) die zich bij de verschillende actoren in het netwerk (kunnen) voordoen. Het stageonderzoek omvatte daarnaast een literatuurstudie en toetsing en aanvulling van de bevindingen daaruit bij (ervarings)deskundigen en actoren uit het netwerk (De Vries 2025).

De behoeften van konijnen zijn eerder zorgvuldig in kaart gebracht door Cornelissen et al. (2011) op basis van literatuuronderzoek en input van deskundigen. Op basis daarvan zijn destijds eisen geformuleerd waaraan de houderij van konijnen zou moeten voldoen. In het licht van recente ontwikkelingen rondom een dierwaardige veehouderij, de gedragsbehoefteanalyse die in dat kader is opgesteld (Rodenburg et al. 2022) en het stageverslag van De Vries (2025) is de oorspronkelijke analyse van Cornelissen et al. (2011) geactualiseerd. Met deze vernieuwde versie sluiten we aan bij de aanpak die ook voor de veehouderijsectoren wordt gevolgd. Op basis van hetgeen we weten over de behoeften van dieren wordt geconcretiseerd wat het uitgangspunt 'dierwaardige houderij' in de praktijk kan inhouden.

Dit werkdocument beoogt inzicht te geven in het netwerk rond het houden van konijnen als gezelschaps- of hobbydier³, de behoeften van het konijn en de (al dan niet systemische) problemen die zich in de houderij voordoen. Het bevat een procedurevoorstel waarmee een routekaart voor het doorvoeren van aanpassingen in de houderij van konijnen als gezelschaps- of hobbydier ontwikkeld zou kunnen worden. De RDA wil daaraan graag een verdere bijdrage leveren.

³ Een gezelschapskonijn is een konijn dat gehouden wordt als gezelschapsdier; dat wil zeggen dat het dier meestal in huis gehouden wordt en in het algemeen veel aandacht van de eigenaar/ verzorger krijgt. Een hobbykonijn is een konijn dat gehouden wordt als onderdeel van een hobby, bijvoorbeeld de hobby fokken van een specifiek ras konijnen, als hobby op tentoonstellingen tonen van konijnen of de hobby 'Konijn-Hop'. Deze dieren worden niet altijd in huis gehouden.

2. Dierwaardige konijnenhouderij

2.1 Zes leidende principes

In 2021 heeft de RDA de zienswijze *Dierwaardige veehouderij* uitgebracht (RDA, 2021). Hierin benoemt de RDA zes leidende principes, waaraan de omgeving van een dier moet voldoen:

1. Erkenning van de intrinsieke waarde en de integriteit van het dier.
2. Goede voeding (water en voer).
3. Goede omgeving (comfortabel, veilig, goed klimaat).
4. Goede gezondheid.
5. Natuurlijk/soortspecifiek gedrag (mogelijkheden om natuurlijk gedrag/soortspecifiek gedrag te vertonen).
6. Positieve emotionele toestand (dier kan reageren op de omgeving, heeft keuzemogelijkheden en kan toestand bereiken die het dier als overwegend positief ervaart).

De erkenning van de intrinsieke waarde van het konijn impliceert dat wordt onderkend en meegewogen dat het dier, naast de betekenis die het heeft voor de mens als gezelschaps- of hobbydier, een voelend wezen is dat in staat is tot het ervaren van pijn, ongemak, angst en plezier. Het konijn heeft daarmee een waarde in en voor zichzelf, die onafhankelijk is van zijn gebruiks- of emotionele waarde voor de mens. Deze dient als zodanig te worden gerespecteerd. Dit betekent dat bij het nemen van beslissingen over de houderij en het gebruik van het dier de belangen en doelen van het konijn expliciet moeten worden meegewogen.

Hieraan is de erkenning van de integriteit van het dier onlosmakelijk verbonden, opgevat als diens soortspecifieke 'heelheid en gaafheid'. Deze integriteit verwijst naar de biologische en gedragsmatige compleetheit van het konijn, die het dier in staat stelt om overeenkomstig zijn aard te functioneren binnen een voor de soort passende omgeving. Respect voor deze integriteit houdt in dat ingrepen die deze heelheid aantasten slechts toelaatbaar zijn na een zorgvuldige afweging van alle relevante belangen. Hoewel de fundamentele behoeften van het konijn onafhankelijk zijn van de context waarin het leeft — als gezelschapsdier, hobbydier, productiedier, proefdier of in het wild — kan de weging van belangen en waarden in verschillende contexten leiden tot uiteenlopende conclusies over wat als aanvaardbaar kan worden beschouwd vanuit het perspectief van het dier.

De principes 2 (goede voeding), 3 (goede omgeving) en 4 (goede gezondheid) vormen gezamenlijk de basis voor een adequate zorgverlening aan gezelschapsdieren. Principe 5, het kunnen vertonen van soortspecifiek gedrag, verwijst naar gedragingen die niet zijn aangeleerd, maar evolutionair verankerd zijn in het gedragsrepertoire van het konijn. Het is het gedrag dat exemplaren van de soort onder (semi)natuurlijke omstandigheden uitvoeren, omdat dit hun biologisch functioneren bevordert. Het dier heeft een intrinsieke motivatie om deze gedragingen uit te voeren, waarbij de uitvoering ervan op zichzelf als belonend wordt ervaren. Het structureel niet kunnen uitoefenen van dergelijk gedrag leidt tot een aantasting van het welzijn. Daarbij dient te worden benadrukt dat niet elke soortspecifieke gedraging op elk moment even relevant is; de motivatie om bepaald gedrag te vertonen, is contextafhankelijk

en kan fluctueren. Het is daarom van belang inzicht te verkrijgen in welke gedragingen als fundamenteel soortspecifiek moeten worden aangemerkt, en hoe sterk de intrinsieke motivatie van het dier is om deze onder verschillende omstandigheden te kunnen uitvoeren.

Principe 6, de positieve emotionele toestand, benadrukt dat dierenwelzijn niet uitsluitend kan worden gedefinieerd in termen van het vermijden van negatieve ervaringen, zoals pijn, stress of angst. Naast het minimaliseren van negatieve welzijnstoestanden dient de leefomgeving van het konijn ook mogelijkheden te bieden voor het opdoen van positieve ervaringen. Dit omvat onder meer het kunnen spelen, het vertonen van comfortgedrag en het kunnen exploreren van de omgeving. Daarnaast is het van belang dat het dier in zekere mate regie kan ervaren over zijn eigen handelen (*agency*), bijvoorbeeld door het maken van betekenisvolle keuzes. Een overwegend positieve balans tussen positieve en negatieve ervaringen draagt bij aan een duurzame positieve emotionele toestand en daarmee aan een kwalitatief goed en voor het dier plezierig leven.

2.2 Toegepast op konijnen als gezelschaps- of hobbydier

Voor een goede toepassing van de zes leidende principes bij het houden van konijnen als gezelschaps- of hobbydier is het van belang inzicht te hebben in de behoeften van het konijn. Het gaat daarbij vanzelfsprekend om de primaire levensbehoeften zoals goede voeding/water, goede gezondheid en een goede omgeving. Maar inzicht in de soortspecifieke gedragsbehoeften van het konijn en de interne motivatie die het heeft om het soortspecifieke gedrag te vertonen, is minstens zo belangrijk. En tot slot is van belang te weten welke ervaringen ertoe bijdragen dat het konijn een overwegend positieve emotionele toestand bereikt.

3. Het konijn

3.1 Herkomst en rassen

Het gehouden konijn stamt af van het wilde konijn (*Oryctolagus cuniculus*), een soort die van nature voorkomt op het Iberisch Schiereiland (met name Spanje en Portugal) en delen van Zuid-Frankrijk (Ferrand en Branco 2007; Monnerot et al. 1994). Paleontologisch en genetisch onderzoek wijst erop dat het geslacht *Oryctolagus* zich ontwikkelde tijdens het Pleistoceen en dat de huidige wilde populaties het resultaat zijn van langdurige geografische isolatie en aanpassing aan uiteenlopende landschappen, waaronder open graslanden, struikgewas en halfopen bosranden (Ferrand en Branco 2007; Gibb 1993). Het wilde konijn is daarbij sterk aangepast aan een gravende levenswijze in koloniesystemen met complexe burchtnetwerken (Lockley 1964).

De domesticatie van het konijn volgde een afwijkend traject ten opzichte van veel andere gedomesticeerde dieren. In tegenstelling tot runderen, schapen en geiten vond domesticatie relatief recent plaats. Voor het konijn is bovendien geen eenduidig moment van domesticatie vast te stellen, omdat het domesticatieproces bestond uit een reeks geleidelijke en contextafhankelijke menselijke ingrepen. Zo werden konijnen in het Paleolithicum bejaagd. Later werden ze doelbewust naar eilanden in het Middellandse Zeegebied verplaatst (Masetti en De Marinis 2008). Ze werden als foetus geconsumeerd (Irving-Pease et al. 2018). Door de Romeinen werden ze gehouden in beheerde wildparken (zogenoemde leporaria) en later in de Middeleeuwen in beheerde konijnenparken (zogenoemde warrans) met kunstmatige konijnenheuvels (*pillow mounds*). Nog later werden de konijnen in hokken gehouden en aangezet tot voortplanting, en pas in recente tijd doelbewust gefokt op uiterlijke kenmerken als gezelschapdier (Irving-Pease et al. 2018).

Geen van deze gebruiksvormen afzonderlijk kan worden aangemerkt als het moment van domesticatie, maar gezamenlijk vormden zij de processen waarin het konijn werd gedomesticeerd. Konijnen werden aanvankelijk gehouden voor vleesproductie en pas later ook voor pels, zonder dat sprake was van vroege, intensieve selectie op gedrag. Hoewel domesticatie bij veel diersoorten gepaard gaat met veranderingen in angst- en stressreacties (Price 1984), wijzen gedragsstudies en ecologische observaties erop dat het gedragsrepertoire van het gedomesticeerde konijn in belangrijke mate vergelijkbaar is gebleven met dat van het wilde konijn (Ferrand en Branco 2007; Gibb 1993; Lockley 1964; Monnerot et al. 1994).

Hoewel het wilde en het gedomesticeerde konijn genetisch zeer nauw verwant zijn, heeft doelgerichte fokkerij vanaf de late middeleeuwen geleid tot een uitzonderlijk hoge fenotypische variatie binnen de gedomesticeerde populatie. Deze variatie betreft onder meer lichaamsgrootte, lichaamsgewicht, oortvorm, vachtlengte, vachtstructuur en kleur (Meredith en Lord 2014; Sandford 1996). Anders dan bij productiedieren zoals varkens is bij konijnen een aanzienlijk deel van deze variatie ontstaan door selectie op uiterlijke kenmerken en geschiktheid als gezelschapdier, naast selectie op vlees- en pelsproductie.

Binnen de populatie *Oryctolagus cuniculus domesticus* worden meer dan vijftig erkende rassen onderscheiden, die grofweg kunnen worden ingedeeld naar lichaamsgrootte (dwerg-, kleine, middelgrote en grote rassen) en gebruiksdoel (Sanders et al. n.d.; Sandford 1996). Deze rassen verschillen

niet alleen in uiterlijk, maar ook in energiebehoefte, activiteitsniveau en gevoeligheid voor welzijnsproblemen.

Dwergkonijnen, waaronder het Nederlandse dwergkonijn, wegen doorgaans minder dan twee kilo en kenmerken zich door een compacte lichaamsbouw en een relatief hoge stofwisseling. Zij vertonen doorgaans meer exploratief en vluchtig bewegingsgedrag dan grotere rassen, maar hun gedrags- en ruimtelijke behoeften worden in de praktijk vaak onderschat vanwege hun geringe formaat (Crowell-Davis 2007).

Middelgrote rassen, zoals het Nieuw-Zeelandse witte konijn en diverse hangoorvarianten, hebben een volwassen gewicht van circa drie tot vijf kilo en combineren een robuuste lichaamsbouw met een gematigd activiteitsniveau. Deze rassen worden zowel in de vleesproductie als in de hobbyhouderij gehouden en vertonen doorgaans een evenwichtige verdeling van rust- en activiteitsgedrag (Princz et al., 2009).

Grote rassen, zoals de Vlaamse reus, bereiken een volwassen gewicht van zes kilo of meer en bewegen relatief trager. Zij zijn gevoeliger voor hittestress en aandoeningen aan het bewegingsapparaat en stellen hogere eisen aan ruimte, ondergrond en thermisch comfort (Meredith en Lord, 2014; EFSA, 2020a).

Naast lichaamsgrootte beïnvloeden ook oormorfologie en vachtstructuur het welzijn van konijnen. Langharige rassen zoals angorakonijnen vereisen intensieve vachtverzorging en hebben een verhoogd risico op hittestress en ingestie van losse haren. Hangoorrassen vertonen door hun oorstand een verhoogde incidentie van ontsteking van het oor (otitis) en verminderde thermoregulatie via de oren (Meredith en Lord, 2014).

Deze variatie toont aan dat binnen de soort *Oryctolagus cuniculus domesticus* aanzienlijke verschillen bestaan in fysieke kenmerken, gedrag en gezondheidsrisico's, als gevolg van eeuwenlange kunstmatige selectie. Over het algemeen zijn kleinere rassen actiever en exploratiever, terwijl grotere rassen rustiger gedrag vertonen maar hogere eisen stellen aan ruimte en comfort. Dit vereist voorzichtigheid bij het formuleren van soortspecifieke behoeften. In dit rapport richten wij ons primair op de behoeften van middelgrote en kleinere konijnenrassen zoals deze in Nederland het meest voorkomen in de hobby- en gezelschapsdierhouderij, waaronder dwergkonijnen, hangoren en kruisingen daarvan.

3.2 Behoeften van het konijn

Het gehouden, gedomesticeerde konijn vertoont nog altijd sterke overeenkomsten met het Europese wilde konijn (*Oryctolagus cuniculus*) (Magnus, 2005). Behoeften en gedragspatronen van het wilde konijn zijn daarom ook nog altijd voor het gedomesticeerde konijn van belang. In bijlage 1 (afkomstig uit stageverslag van De Vries, 2025), worden de in de literatuur benoemde behoeften van konijnen weergegeven.

Wilde konijnen zijn prooidieren, wat terug te zien is in lichaamsbouw, plaatsing van het oog en gedrag. Het oog staat lateraal, wat bijdraagt aan het snel detecteren van gevaar in de omgeving (o.a. gerapporteerd door Simões en Monteiro, 2024). Een konijn is zeer alert op veranderingen in de omgeving, graaft tunnels om in te kunnen schuilen en jongen te verbergen, verschuilt zich bij potentieel gevaar en toont ziekte niet of nauwelijks.

Konijnen zijn sociale dieren die behoeften hebben aan soortgenoten om zich heen (Debra, 2011) voor het faciliteren van thermoregulatie, het uitvoeren van sociaal gedrag zoals poetsen van elkaar, maar ook om veilig(er) te zijn:

konijnen waarschuwen elkaar bij dreigend gevaar. De behoefte aan sociaal contact met een soortgenoot is een belangrijke soortspecifieke gedraging: een konijn blijkt veel te willen doen om sociaal contact te kunnen hebben (Seaman et al., 2008). Individueel geheusveste konijnen blijken eerder abnormaal gedrag te vertonen dan konijnen die in paren worden geheusvest (Chu et al. 2004). Overigens zijn konijnen wel (zeer) selectief in hun sociale contracten; niet elke combinatie werkt.

Behoeften van konijnen kunnen wisselen, afhankelijk van leeftijd en levensfase. Zo blijkt de behoefte tot sociaal contact bij drachtige voedsters complex. Nestdrang is vooral sterk bij voedsters in de laatste dagen van de dracht (EFSA, 2020a).

In de literatuur zijn veel behoeften van konijnen geïdentificeerd, waarbij overigens niet iedere (soorteigen) behoefte in iedere fase van het leven (even sterk) van toepassing hoeft te zijn, en bepaalde behoeften zijn alleen in specifieke situaties van toepassing. Naast gezondheid (= afwezigheid van pijn, ongemak, ziekte) gaat het om: voldoende voedsel en water van voldoende kwaliteit, mogelijkheid tot mesten/urineren/caecotrofie, mogelijkheid tot rusten/languit kunnen liggen, veiligheid, vluchtmogelijkheid, thermoregulatie, zelfverzorging, comfortgedrag, sociaal gedrag, exploratie, beweging, spelen, seksueel gedrag, nestbouwgedrag, maternaal gedrag, zooggedrag.

4. Keten/netwerk rond het konijn

Dit werkdocument gaat over het konijn dat gehouden wordt als gezelschaps- of hobbydier. Konijnen worden als gezelschapsdier doorgaans in kleine aantallen gehouden door particulieren. Ook worden konijnen als hobbydier gehouden door mensen die geïnteresseerd zijn in een bepaald konijnenras, dat ras in stand willen houden of dit willen verbeteren. Deze hobbyfokkers hebben vaak een aanzienlijk aantal konijnen.

De uiteindelijke houder van het konijn (particulier of fokker) is in de meeste gevallen gedurende nagenoeg de volledige levensduur van het konijn verantwoordelijk voor diens verzorging en huisvesting. Daarom is de houder een belangrijke partij voor het realiseren van voldoende welzijn, inclusief de gezondheid, van het konijn. Maar naast de houder spelen mogelijk ook andere partijen een rol in het leven van een konijn. In dit hoofdstuk worden de betrokken actoren en belanghebbenden rond het houden van konijnen als gezelschaps- of hobbydier zo goed mogelijk in beeld gebracht.

Keten

Een keten weerspiegelt een opeenvolging van onderling afhankelijke actoren en processen die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de transformatie van grondstoffen of *inputs* tot consumptiegoederen of diensten, waarbij door middel van transacties, coördinatie en specialisatie economische waarde wordt toegevoegd en verdeeld (Porter, 1985; Kaplinsky en Morris, 2001; Gereffi et al., 2005). Het begrip keten wordt onder andere gebruikt in sectoren waar dierlijke producten worden geproduceerd die uiteindelijk als voedingsmiddelen de consument bereiken. De zuivelketen bijvoorbeeld, verwijst naar het geïntegreerde systeem van opeenvolgende stadia en actoren die gezamenlijk betrokken zijn bij de productie, verwerking, distributie en consumptie van melk en melkproducten. Deze keten omvat zowel de primaire productie – bedrijven waar met melkkoeien of melkgeiten melk wordt geproduceerd – als de verwerkingsfase, waarin rauwe melk wordt omgezet in zuivelproducten zoals kaas, yoghurt, boter en melkpoeder. Aansluitend volgen de fasen van distributie en handel, waarin logistieke processen, opslag en kwaliteitsborging centraal staan, en de retail- en consumptiefase, waarin zuivelproducten hun weg vinden naar de eindgebruiker (Bijman, 2018; Dijkhuizen en Baltussen, 2019).

Binnen een bredere context wordt de zuivelketen beschouwd als een sociaaleconomisch en ecologisch netwerk, waarin diverse belanghebbenden (zoals veehouders, zuivelverwerkers, handelaren, retailers en consumenten) via materiële en informatiestromen met elkaar verbonden zijn (Porter, 1985; Trienekens, 2011). De prestaties van de keten worden bepaald door de onderlinge interactie tussen deze schakels, waarbij aspecten als productkwaliteit, voedselveiligheid, duurzaamheid en economische efficiëntie richtinggevend zijn (De Olde et al., 2017; Van Calker et al., 2005). In de ketens van dierlijke productie wordt het welzijn van dieren door de diverse ketenspelers daarom veelal geïntegreerd benaderd, waarbij aandacht is voor de verschillende rollen van ketenspelers en hun mogelijke bijdragen aan onder meer het welzijn van dieren.

Netwerk

In de klassieke economische benadering wordt productie doorgaans beschreven in termen van waardeketens (*value chains*), waarin

opeenvolgende actoren – van producent tot consument – bijdragen aan de transformatie van grondstoffen tot eindproducten (Porter, 1985; Gereffi et al., 2005). Deze lineaire ketenstructuur richt zich primair op economische waardecreatie en op de efficiëntie waarmee goederen via marktmechanismen worden geproduceerd, verhandeld en geconsumeerd.

Binnen de gezelschapsdierensector volstaat dit traditionele ketenperspectief echter niet. Het houden van gezelschapsdieren wordt niet uitsluitend bepaald door economische transacties, maar is ingebed in een complex samenspel van maatschappelijke, ethische en affectieve waarden. De sector omvat bovendien zeer uiteenlopende actoren – waaronder fokkers, handelaren, dierenwinkels, dierenartsen, verzekeringsmaatschappijen, gedragsdeskundigen, dierenwelzijnsorganisaties, beleidsmakers en consumenten – die gezamenlijk invloed uitoefenen op de wijze waarop dieren worden gefokt, verhandeld, gehouden en verzorgd (Sandøe et al., 2017; Yeates & Main, 2011).

Om die reden lijkt het analytisch juist om de gezelschapsdierensector te beschrijven als een netwerk van betrokken partijen in plaats van als een waardeketen (Freeman et al., 2010; Buller & Roe, 2018). In een netwerk ligt de nadruk op *co-governance*, gedeelde verantwoordelijkheid en meervoudige waardecreatie – economisch, sociaal, ecologisch en ethisch. Het netwerkperspectief maakt zichtbaar dat de dynamiek in de sector niet lineair is, maar interactief en normatief geladen: consumenten, maatschappelijke organisaties en beleidsinstanties beïnvloeden de normen en praktijken van dierhouderij evenzeer als fokkers, handelaren, houders en dienstverleners.

Het gebruik van de term netwerk weerspiegelt daarmee de huidige realiteit van de gezelschapsdierensector als een sociaalecologisch systeem, waarin relaties tussen mens en dier niet alleen economisch, maar ook moreel en cultureel worden gevormd. Deze benadering biedt een passender kader voor het analyseren van vraagstukken rond dierenwelzijn, verantwoord fokken, handel, educatie en eigenaarschap in een moderne markteconomie.

Het netwerk rond gezelschaps- en hobbykonijnen

Tot nu toe ligt bij het welzijn van gezelschaps- en hobbydieren de nadruk vrijwel geheel op de rol van de 'eindgebruiker': diegene die de dieren voor hobby of gezelschap houdt. Binnen de gezelschapsdierensector zijn er echter netwerken rond de houderij van bepaalde soorten, bestaande uit onderling verbonden actoren die gezamenlijk het welzijn van gezelschaps- en hobbydieren bepalen. Binnen deze netwerken kunnen primaire actoren en secundaire (of ondersteunende) actoren worden onderscheiden.

Primaire actoren zijn partijen die direct en structureel betrokken zijn bij het houden van konijnen en waarvan het handelen rechtstreeks invloed heeft op het welzijn van de dieren. Dit zijn fokkers, handelaren, eigenaren/verzorgers en dierenartsen. Secundaire actoren zijn daarnaast indirect betrokken en vervullen een faciliterende, regulerende, beïnvloedende of ondersteunende rol. Dit zijn bijvoorbeeld onderwijs- en kennisinstellingen, beleidsmakers en toezichthouders, brancheorganisaties en media- en publieksvoorlichting. Zij bepalen randvoorwaarden, kaders of prikkels; ondersteunen, controleren of adviseren primaire actoren en beïnvloeden het systeem zonder zelf onderdeel te zijn van de dagelijkse praktijk.

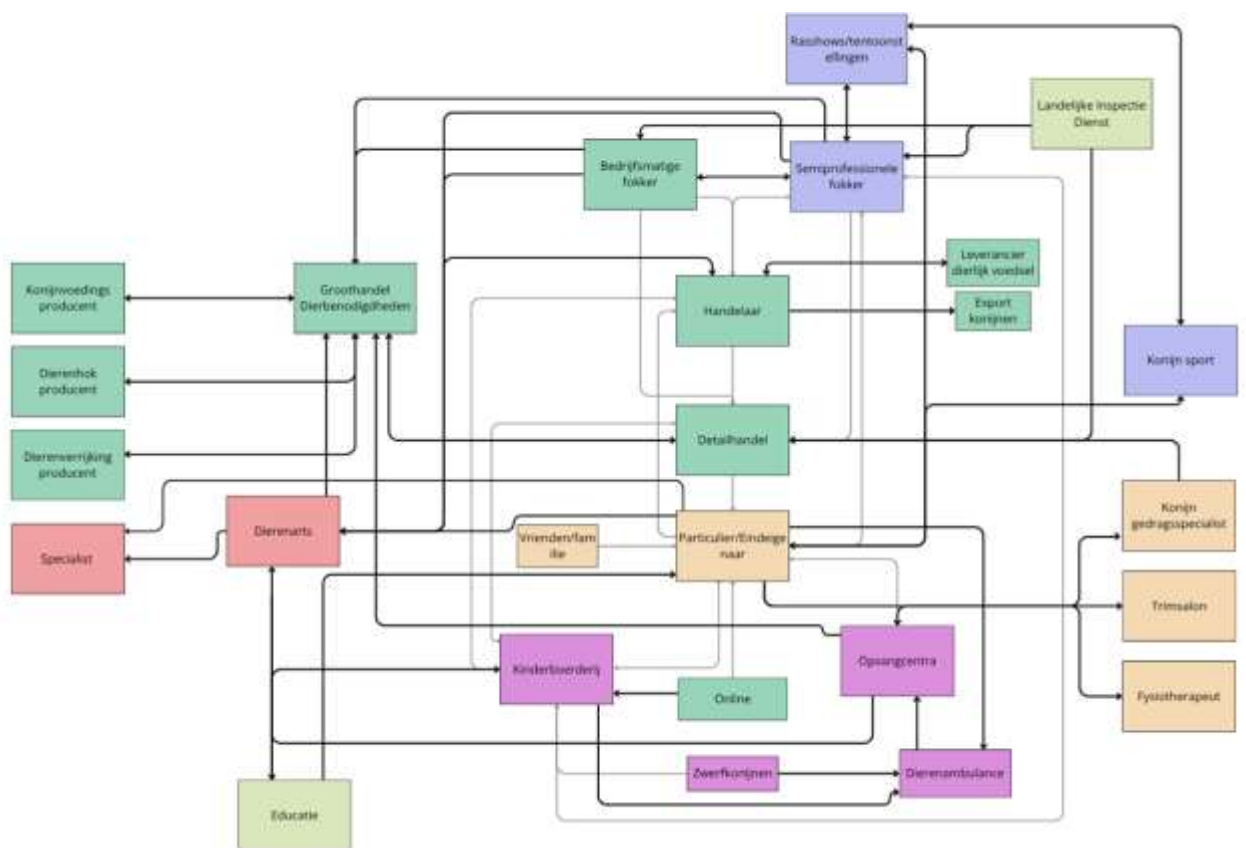
De primaire actoren kunnen verder worden onderscheiden naar de gebruiksfase. De eerste fase omvat de fok en voortplanting, zowel door professionele fokkers als door particuliere eigenaren. Aansluitend volgt de handels- en distributiefase, waarin dieren via dierenwinkels, handelaren of (inter)nationale internetplatforms bij consumenten terechtkomen (Bergmann

et al., 2020). Daarna volgt de houderijfase, waarin de interactie tussen mens en dier centraal staat en aspecten als huisvesting, voeding en (veterinaire) zorg bepalend zijn voor de kwaliteit van leven van het dier (Yeates & Main, 2011).

Het netwerk omvat daarnaast dienstverlenende actoren, zoals dierenartsen, gedragstherapeuten, trimsalons, dierenpensions, verzekeringsmaatschappijen en producenten van voer en verzorgingsartikelen (Sandøe et al., 2017). Vanuit een systeemperspectief kan de konijnenketen dus worden gezien als een complex netwerk van actoren, waarin economische, sociale en morele dimensies samenkomen, en waarin welzijnsverbetering en regulering toenemend onderwerp zijn van beleid en wetenschappelijk onderzoek.

4.1 Visualisatie netwerk gezelschaps- of hobbykonijnen

Er kunnen veel partijen een rol spelen bij het welzijn van konijnen die als gezelschaps- of hobbydier gehouden worden. In figuur 1 zijn deze partijen en hun onderlinge relaties in beeld gebracht. Deze figuur is gebaseerd op literatuuronderzoek, gesprekken met deskundigen/betrokkenen uit de keten en op door hen gemaakte inschattingen.

Figuur 1: netwerk rond gezelschaps- en hobbykonijnen, aangevuld op basis van Vink et al. (2018). Een blok symboliseert een actor in het netwerk. Een pijl representeert contact tussen actoren. Een beige vak duidt actoren aan die betrokken zijn bij de houder. Actoren betrokken bij de opvang van konijnen zijn paars, leveranciers van producten en dieren zijn groen, blauw zijn aan de hobbysector gerelateerde actoren, rood de dierenartsen, en lichtgroen de overige actoren. Onder (semi)professionele fokkers worden zowel de hobbymatige fokkers met een beperkt aantal nestjes per jaar verstaan als de professionele fokkers die een aanzienlijk aantal nestjes per jaar produceren (schema afkomstig uit de Vries, 2025).

Hieronder (tabel 1) wordt een gestructureerde, systeemgerichte indeling van actoren weergegeven binnen het volledige netwerk rond het houden van konijnen, toegespitst op de hobby- en gezelschapsdierencontext. Het konijn is de centrale actor. Hoewel geen 'partij' in organisatorische zin, is het belangrijk dit expliciet te benoemen. Het konijn is de drager van behoeften (gedrag, gezondheid, veiligheid) en het referentiepunt voor dierwaardigheid. Het konijn is niet aanpasbaar aan het systeem → het systeem moet zich aanpassen aan het dier. Alle overige partijen zijn faciliterend of regulerend ten opzichte van het konijn.

Tabel 1: Actoren rond de houderij van konijnen als hobby- of gezelschapsdier, ingedeeld naar categorie, met vermelding van hun rol en invloed en het spanningsveld dat hun handelen beïnvloedt.

Categorie	Actoren	Rol	Invloed	Spanningsveld
Direct verantwoordelijken (primaire actoren)	Hobbydierhouder / verzorger	Dagelijkse verzorging en huisvesting Concrete keuzes in verblijf, voeding, groepssamenstelling en omgang	Zeer groot op welzijn vanwege levenslang Vaak beperkt door kennis, middelen en beschikbare ruimte	Afhankelijk van informatie, beschikbare producten en regelgeving van andere partijen
	Fokkers	Bepalen startconditie van het dier (gezondheid, socialisatie) Informatie-overdracht bij aankoop	Zeer groot op welzijn en gezondheid	Informatie versnipperd of commercieel gekleurd
	Herplaatsingsorganisaties	Bepalen startconditie (gezondheid, socialisatie) Informatie-overdracht bij aankoop	Zeer groot op welzijn en gezondheid	Informatie is versnipperd
	Groot- en detailhandel	Aankoop, transport, tijdelijke huisvesting en distributie van overwegend jonge dieren	Groot, ondanks relatief korte transport- en verblijfsduur. Bepalend voor het voorkomen van stressmomenten en ziekteoverdracht.	Marge en verblijfsduur staan op gespannen voet met investeringskosten voor huisvesting en transport
Indirect verantwoordelijken (secundaire actoren)	Ontwerpers en producenten van konijnenverblijven (hokken, rennen, modulaire systemen)	Vertalen (of negeren) kennis over dierbehoeften naar fysieke producten Vaststellen wat 'normaal' of 'acceptabel' wordt gevonden	Groot nommerend effect ('als het te koop is, zal het wel goed zijn')	Marktlogica vs. dierwaardigheid, esthetiek; compactheid vs. voldoende ruimte voor gedrag
	Producenten van voer, bodembedekking en verrijking	Leveranciers van essentiële middelen voor gezondheid en gedrag Bepalen keuzemogelijkheden en gebruiksgemak	Indirect maar structureel (bijv. alleen pelletvoer aanbieden beperkt selectie van nutriënten maar ook foerageergedrag)	Informatie commercieel gekleurd of verouderd
	Dierenwinkels en webshops	Poortwachtersfunctie bij aanschaf dier en materialen Belangrijk informatieknooppunt	Groot, vooral bij beginnende houders	Informatie versnipperd, kan commercieel gekleurd of verouderd zijn.

Categorie	Actoren	Rol	Invloed	Spanningsveld
		voor nieuwe houders		Gebruik LICG-normen (niet commercieel gekleurd) wordt vanuit brancheorganisatie gestimuleerd.
Kennis- en adviespartijen	Dierenartsen	Gezondheidszorg, diagnose, preventie Steeds vaker ook huisvestingsadvies	Groot gezag, maar kennisniveau m.b.t. konijnen varieert. Lijkt wel steeds meer aandacht voor.	Kosten van consult en behandeling; geringe aandacht voor 'bijzondere huisdieren' (waaronder konijn) in de opleiding tot dierenarts
	Gedragdeskundigen konijn	Adviesfunctie t.a.v. gedrag, huisvesting, verzorging	Groot op die mensen die er gebruik van maken	Kosten, vindbaarheid, geen beschermd titel (kwaliteit adviezen)
	Voorlichtings- en welzijnsorganisaties (bv. <i>Dierenbescherming, LICG, opvangcentra</i>)	Ontwikkelen van richtlijnen en publieksinformatie Signaleren van welzijnsproblemen Stimuleren educatie en bewustwording	Groot op normvorming, minder op handhaving	Ontvankelijkheid / vindbaarheid
	Onderzoek & kennisinstellingen (<i>universiteiten, toegepast onderzoek</i>)	Wetenschappelijke onderbouwing van behoeften en richtlijnen Ontwikkeling van concepten zoals dierwaardige houderij	Indirect, via beleid, richtlijnen en ontwerpprincipes	Financiering
Contextuele partijen	Medegebruikers van de leefomgeving (<i>Gezinsleden, burens, omwonenden</i>)	Indirecte invloed via verstoring, geluidsbelasting, omgang met dieren Acceptatie of weerstand tegen huisvesting (bijv. buitenverblijven)	Kan bepalend zijn voor locatiekeuzes, buitenruimte en rust	Afhankelijk van de relatie met de hobbydierhouder/ verzorger
	Onderwijs en media	Beeldvorming rond 'hoe een konijn gehouden wordt' Normaliseren of problematiseren van bestaande praktijken	Normerend effect	Beperkt bereik
	Handhaving & toezicht	Ingrijpen bij excessen Werkt vooral normstellend door uitzonderingen zichtbaar te maken	Normerend effect	Bij hobbydieren beperkt, vaak reactief.
	Branche- en houdersorganisaties (bv. <i>Dibevo, PVH, KLN</i>)	Gerichte informatie voor aangesloten leden Kennisdeling en stimuleren educatie en bewustwording	Groot op normvorming	Bereik afgesloten deel website beperkt tot leden; daarnaast echter ook informatiesite voor particulieren beschikbaar en ondersteuning LICG vanuit brancheorganisatie
Regulerende en kaderstellende partijen	Overheden (gemeente, provincie, Rijk)	Wetgeving (dierenwelzijn, omgevingsrecht) Ruimtelijke ordening (buitenruimte,	Groot, maar vaak impliciet en versnipperd	Weinig prioriteit

Categorie	Actoren	Rol	Invloed	Spanningsveld
		bestemmingen) Handhaving (beperkt bij hobbydieren)		
	Beleids- en adviesorganen (zoals RDA)	Ontwikkelen van visie op dierwaardige houderij Adviseren over normatieve kaders en maatschappelijke doelen	Normierend op lange termijn	Grote diversiteit aan onderwerpen en diersoorten

4.2 Fok en aankoop gezelschaps- of hobbykonijnen

4.2.1 Fokken van konijnen voor gezelschap

Er zijn verschillende aandachtspunten bij het fokken van konijnen die als gezelschapsdier gehouden gaan worden. Naast huisvesting gaat het daarbij om fokbeslissingen (geschiktheid van de combinatie van voedster en ram om gezonde nakomelingen te genereren) en om de verzorging van de voedster tijdens de dracht en bevalling. Ook de verzorging van voedster en lampreien, vanaf het moment van de geboorte tot het moment van spenen van de jongen, is een aandachtspunt.

Preventie van aangeboren afwijkingen door fokbeslissingen is belangrijk. Het gaat daarbij niet alleen om het voorkomen van te ver doorvoeren van aangeboren uiterlijke kenmerken (bijvoorbeeld lange oren, korte snuiten, gewicht). Het gaat bijvoorbeeld ook om het voorkomen van gebitsproblemen (olifantstanden of haken op de tanden), bewegingsproblemen (*splay leg*), epilepsie en evenwichtsstoornissen (zie: [Overzicht erfelijke gebreken en aandoeningen bij konijnen en knaagdieren](#)). Ook kunnen vachtproblemen ontstaan bij kruising van bepaalde ouderdieren. Het is, kortom, van groot belang dat bij de keuze voor de ouderdieren een vanuit welzijn en gezondheid van de nakomelingen weloverwogen en verantwoorde keuze gemaakt wordt⁴.

De verzorging van een drachtige voedster vraagt aandacht. Die zijn vaak prikkelbaar en territoriaal. Er is een kans dat vechtpartijen ontstaan tussen voorheen vreedzaam samenlevende konijnen. De voedster moet zich – in ieder geval kort voor de bevalling – terug kunnen trekken en een veilige nestomgeving kunnen creëren. Nestbouw begint een week tot een dag voor de bevalling. Er moet op dat moment een schone omgeving zijn met voldoende materiaal om een nest te kunnen bouwen.

Na de geboorte van de lampreien moeten moeder en nakomelingen enerzijds zoveel mogelijk met rust gelaten worden (bij stress kan het moederdier de kleintjes doden), anderzijds is het nodig het nest regelmatig te inspecteren om bijvoorbeeld uit het nest gevallen kleintjes – eventueel na opwarming – terug te plaatsen of overleden kleintjes te verwijderen. Voor de gewenning van de lampreien aan de mens (socialisatie) is het wenselijk dat konijnen al op jonge leeftijd wennen aan mensengeur⁵. Vanaf circa tien tot veertien

⁴ De Raad is een traject gestart over 'fokkerij', waarbij ook de fokkerij van gezelschapsdieren wordt gezien.

⁵ Socialisatie van een ouder konijn is mogelijk, maar vroege socialisatie wordt door verschillende bronnen als te prefereren beschreven.

dagen na de geboorte gaan de oogjes van de lampreien open en wordt de omgeving meer verkend. Vanaf circa acht weken zijn de lampreien niet meer afhankelijk van de moedermelk en kunnen de dieren gespeend worden. In de periode van tien tot veertien dagen tot spenen is regelmatig contact met mensen wenselijk (socialisatie). Ook contact met (de geur van) bijvoorbeeld honden, katten en vogels kan - afhankelijk van het toekomstige verblijf/de huisdieren die naast konijnen in het toekomstige huishouden aanwezig zijn - behulpzaam zijn voor de rust die het konijn bij de latere eigenaar ervaart⁶.

Konijnen van particulieren, gehouden als gezelschapsdier, worden soms – al dan niet per ongeluk – drachtig. De konijnen uit deze 'eenmalige' nestjes worden vaak via familie of internet als gezelschapsdier aan een andere eigenaar overgedaan. De keuze voor de ouderdieren wordt bij deze nestjes vaak niet bewust gemaakt. De jonge dieren worden in het algemeen regelmatig ter hand genomen (en mede daardoor gesocialiseerd) en meestal is er sprake van veel aandacht voor moederdier en lampreien.

Fokkers die een beperkt aantal nestjes per jaar hebben (hobbyfokkers) houden een deel van de gefokte konijnen zelf. Om mee verder te fokken/een (nieuwe) foklijn mee op te zetten of om de dieren op tentoonstellingen te kunnen tonen. Daarnaast zetten de hobbyfokkers de dieren die ze niet voor eigen gebruik willen houden af via familie, internet, een handelaar of een andere hobbyfokker (bijvoorbeeld via verkoop op een tentoonstelling). Hobbyfokkers zijn meestal op de hoogte van (potentiële) aangeboren gebreken. Bij de keuze voor wat betreft de combinatie van ram/voedster spelen echter veel verschillende overwegingen een rol. Het te ver doorfokken op bepaalde uiterlijke kenmerken blijft een aandachtspunt. Omdat een deel van de lampreien voor eigen gebruik/tentoonstellingen aangehouden wordt, worden de dieren in het algemeen regelmatig ter hand genomen (en mede daardoor gesocialiseerd). Er is meestal sprake van voldoende aandacht en een goede verzorging van moederdier en lampreien. Huisvesting kan een aandachtspunt zijn.

Sommige hobbyfokkers fokken zodanig veel konijnen per jaar dat ze slechts een beperkt percentage van de gefokte dieren zelf (kunnen) houden. Dit zijn de zogenaamde 'bedrijfsmatig actieve hobbyfokkers'. Overigens wordt in het kader van de controle op de konijnenhouderij een hobbyfokker al snel als een bedrijfsmatig actieve hobbyfokker gezien. Zodra dit het geval is, is de regelgeving voor een bedrijfsmatige houder van dieren van toepassing. Dat betekent dat die fokker moet voldoen aan alle regels voor het bedrijfsmatig houden van dieren, zoals bijvoorbeeld de eis dat een vakbekwaamheidsbewijs moet zijn behaald, een deugdelijke administratie moet worden bijgehouden en een gezondheidsprotocol aanwezig is⁷. Ook bij de bedrijfsmatig actieve hobbyfokkers is er over het algemeen sprake van zeer bewuste keuzes ten aanzien van de combinatie van ouderdieren. Bij deze fokkers kan socialisatie een aandachtspunt zijn, evenals de huisvesting van de konijnen.

Naast de al dan niet bedrijfsmatig actieve hobbyfokkers zijn er ook fokkers van konijnen die beschouwd kunnen worden als professionele fokkers

⁶ Zie voetnoot 3

⁷ De LID is in deze het controlerend orgaan. De LID beoordeelt aan de hand van het Besluit houders van dieren of een fokker bedrijfsmatig bezig is. Er zijn verschillende criteria om een fokker aan te merken als bedrijfsmatig actief, bijvoorbeeld als konijnen verkocht worden aan anderen dan directe vrienden en familie, dat het fokken vaker dan incidenteel plaatsvindt of verkoop plaatsvindt via adverteren [Marktplaats, krant of krantje of een bordje aan de weg]. Al dan niet geld verdienen met de activiteit is geen onderscheidend criterium. Indien door de LID wordt geoordeeld dat een fokker bedrijfsmatig actief is, heeft de fokker de mogelijkheid aan te tonen dat hij NIET bedrijfsmatig bezig is.

('broedfokkers'): fokkers die gezelschapskonijnen speciaal voor de handel fokken (en dus niet primair voor verbetering van het ras/het creëren van een tentoonstellingswaardig konijn). Deze professionele fokkers houden vaak zeer veel konijnen, vaak van verschillende rassen. Zij kunnen ook 'op bestelling' konijntjes van een bepaald ras/met bepaalde uiterlijke kenmerken (bijvoorbeeld grootte, vacht etc.) leveren. De keuze voor de ouderdiercombinatie is ingegeven door het verwachte uiterlijk van de combinatie; er kan daarbij minder aandacht zijn voor potentiële aangeboren, erfelijke gebreken. De aandacht voor de lampreien is bij deze fokkers vaak relatief beperkt; zij komen in het algemeen slechts beperkt in de hand en worden daardoor vaak niet op jonge leeftijd gesocialiseerd. De huisvesting van de konijnen is niet altijd op orde.

4.2.2 Fokken van konijnen voor de hobby

Konijnen die worden gehouden als hobbydier zijn in het algemeen afkomstig van eigen fok of worden aangekocht van een andere (hobby)fokker in binnen- of buitenland. Specifiek aandachtspunt is de mogelijke insleep van ziekten bij aankoop vanuit een andere (hobby)fokker/via een tentoonstelling. De leeftijd waarop de lamprei van zijn moederdier gescheiden wordt, zou een aandachtspunt kunnen zijn, maar hierover zijn geen gegevens beschikbaar. Overigens is het bij konijnen relatief eenvoudig een jong over te leggen naar een ander moederdier, zoals ook wordt aangeraden bij moederloze jonge konijnen (Diergeneeskundig memorandum, 1995).

4.2.3 Verkoop via detailhandel

Een deel van de konijnen dat gehouden wordt als gezelschapsdier wordt aangekocht via de detailhandel. Hoewel het percentage dieren via dit kanaal relatief beperkt is - in 2025 naar schatting circa 20 procent van het totaal aantal aankopen van gezelschapskonijnen, waarvan circa 13 procent via dierenwinkel/dierenspecialzaak en circa 8 procent via tuincentra (Dibevo, 2025) - is dit kanaal wel belangrijk. Vaak worden bij een eerste aankoop van konijnen niet alleen de konijnen aangeschaft, maar worden gelijktijdig ook huisvesting, eerste voeding, verzorgingsmiddelen en hokverrijkingsmiddelen gekocht. In het kader van voorlichting over de juiste wijze van houden en verzorgen van konijnen speelt de detailhandel dan ook een belangrijke rol. Als het goed is, wordt in het gesprek over de aankoop van het konijn/de konijnen besproken dat een konijn niet solitair gehuisvest moet worden en wordt de juiste voorlichting verstrekt over de wenselijke huisvesting, verzorging, hokverrijking en voeding.

De detailhandel betreft de te verkopen konijnen vaak direct van een fokker (bedrijfsmatig actieve hobbyfokker of professionele fokker); soms is er sprake van levering door een handelaar (tussenschakel tussen de fokker van de konijnen en de detailhandel). De konijnen kunnen dan bijvoorbeeld ook uit het buitenland afkomstig zijn. Een enkele keer worden konijnen afkomstig van 'eenmalige nestjes' via de detailhandel verkocht. In verband met de kosten van vaccinatie die leiden tot een hogere prijs worden jonge konijnen niet altijd standaard gevaccineerd, maar veelal op verzoek van de afnemer/verkoper.

4.2.4 Verkoop via internet

Momenteel wordt circa een kwart van het aantal konijnen (naar schatting circa 27 procent, DIBEVO, 2025) via internet aangeschaft. Aandachtspunt hierbij is dat er geen tot een beperkt zicht is op deze handel. Onzeker is of er bij het leveren van het konijn/de konijnen via internethandel ook (voldoende)

informatie over de huisvesting en verzorging meegeleverd wordt, en of die meegeleverde informatie inhoudelijk juist is. Ook is niet altijd bekend of het gekochte konijn gevaccineerd is. Er wordt bij aankoop van één konijn via internet naar alle waarschijnlijkheid niet gecontroleerd of er reeds een konijn in het huishouden aanwezig is, en dus bestaat het risico dat het aangekochte konijn solitair gehouden gaat worden. Overigens kan het via internet aankopen van een willekeurig konijn om als 'huisgenootje' van een reeds aanwezig konijn te dienen (bijvoorbeeld als vervanging van een overleden konijn) risicovol zijn⁸: bij onjuiste koppeling van konijnen kan er sprake zijn van veel stress, agressie en het ontstaan van verwondingen.

4.2.5 Overige verkoopkanalen

Andere kanalen via welke particulieren een konijn/konijnen als gezelschapsdier aanschaffen, zijn via familie of vrienden (circa 14 procent), via herplaatsing vanuit een opvangcentrum of kinderboerderij ('gedumpte' en overtollige konijnen' waarvoor een nieuwe eigenaar wordt gezocht), via een 'groene school', via een handelaar (sommigen bieden particulieren de mogelijkheid een konijn bij hen te kopen) of rechtstreeks bij een fokker (al dan niet tijdens een tentoonstelling).

Voordeel van het aanschaffen van een konijn via bijvoorbeeld een opvangcentrum, kinderboerderij of 'groene school' zou kunnen zijn dat vaak de mogelijkheid bestaat om – indien er een konijn gezocht wordt als 'kameraadje' voor een konijn dat al in het bezit is – een konijn uit te zoeken dat bij koppeling een geschikt maatje voor het eerste konijn (b)lijkt te zijn.

4.3 Producenten, handelaren en dierenartsen

4.3.1 Producenten van konijnenverblijven

Konijnen die worden gehouden als gezelschapsdier worden vaak gehuisvest in commercieel verkrijgbare huisvestingssystemen. Deze worden meestal buiten Nederland geproduceerd en via de groothandel op de markt gebracht.

Aangezien in Nederland geen wettelijke eisen zijn vastgesteld voor de huisvesting van konijnen die door particulieren worden gehouden, kunnen evenmin specifieke normen worden opgelegd aan commercieel verkrijgbare huisvestingssystemen voor deze doelgroep. Zonder aanvullende voorzieningen, zoals een gekoppelde uitloop of ren, voldoen deze systemen in de praktijk vaak niet aan de in Nederland gangbare richtlijnen voor verantwoorde huisvesting van gezelschapsdieren. Deze richtlijnen stellen onder meer dat de beschikbare ruimte zodanig moet zijn dat ieder konijn voldoende mogelijkheden heeft tot beweging (bijvoorbeeld het kunnen maken van minimaal drie opeenvolgende sprongen, alsook rennen en spelen) en in een natuurlijke houding rechtop kan zitten of op de achterpoten kan staan.

De vereiste afmetingen en hoogte van de huisvesting zijn sterk afhankelijk van zowel de lichaamsgrootte van de dieren als het aantal konijnen dat gezamenlijk wordt gehouden. Daarbij moet worden benadrukt dat het konijn een sociaal dier is en minimaal met één soortgenoot gehuisvest dient te worden. Daarnaast dient de huisvesting te voorzien in schuilmogelijkheden en in verrijkmateriaal dat de dieren in staat stelt hun soortspecifieke gedragsbehoeften te vervullen - waaronder krabben en graven, rusten, knagen en spelen - naast de basisvoorzieningen voor eten en drinken.

⁸ Zie voetnoot 4

Aangezien producenten van huisvestingssystemen juridisch niet rechtstreeks kunnen worden aangesproken op de geschiktheid van hun producten en de verkoop van commercieel verkrijgbare hokken niet kan worden verboden - mede omdat deze, in specifieke gevallen en in combinatie met aanvullende voorzieningen zoals een uitloop, wel als geschikte huisvesting kunnen fungeren - komt een belangrijke verantwoordelijkheid te liggen bij de aanbiedende partijen. Het is daarom van belang dat verkopers van huisvestingssystemen, waaronder de detailhandel en online aanbieders, op de hoogte zijn van de geldende richtlijnen voor verantwoorde huisvesting van konijnen als gezelschapdier. Dit stelt hen in staat consumenten op een correcte en onderbouwde wijze te informeren bij de aanschaf van een huisvestingssysteem

4.3.2 *Producenten van voer, bodembedekking en verrijking*

Konijnen zijn obligate herbivoren met een voedingspatroon dat rijk moet zijn aan vezels en dat ook voorziet in hun natuurlijke knaagbehoefte (LICG, *Buikpijn bij konijnen*). In de praktijk vermelden producenten van knaagdiervoeding echter regelmatig op de verpakking dat het product 'volledig' of 'compleet' voer betreft. Deze aanduiding kan bij consumenten de indruk wekken dat aanvullende voedingscomponenten overbodig zijn, terwijl voor een adequate voeding van het konijn altijd - dus ook naast zogenoemd 'compleet voer' - een onbeperkte beschikbaarheid van ruwvoer, zoals hooi, noodzakelijk is (LICG, *Konijn*).

Het lijkt daarom van belang dat producenten en verkopers van konijnenvoeding expliciet en ondubbelzinnig communiceren dat het verstrekken van ruwvoer een onmisbaar onderdeel vormt van een verantwoord dieet, en niet kan worden vervangen door alleen geconcentreerde voeders.

In huisvestingssystemen die onvoldoende mogelijkheden bieden voor exploratie, activiteit en variatie, bestaat het risico dat konijnen onderstimulatie ervaren, wat kan leiden tot verveling en het vertonen van afwijkend gedrag, zoals traliebijten, stereotiep gedrag en apathie (Elsayed et al., 2024), maar ook tot overgewicht van het konijn door te weinig beweging. Het toepassen van omgevingsverrijking - waaronder hokverrijking, voedselverrijking, geschikte bodembedekking en het aanbieden van spel- en bezigheidsmaterialen - kan bijdragen aan het voorkomen of verminderen van dergelijke welzijnsproblemen.

Bodembedekking vervult hierbij een meervoudige functie: zij draagt bij aan fysiek comfort, thermische isolatie en hygiëne, en kan ook mogelijkheden bieden voor het vertonen van soortspecifiek gedrag, zoals graven, snuffelen en foerageren. Daarnaast speelt de keuze van bodembedekking een belangrijke rol bij het voorkomen van gezondheidsproblemen, waaronder pootlaesies (pododermatitis), huidirritaties en luchtwegklachten als gevolg van stofbelasting of ammoniakvorming.

Producenten van dierbenodigdheden kunnen hierbij een faciliterende rol vervullen door producten te ontwikkelen die aansluiten bij de soortspecifieke gedragsbehoeften en fysiologische kenmerken van konijnen, waaronder verrijkingsmaterialen, geschikte bodembedekkingen en spelconcepten die zijn gericht op actief gedrag, exploratie en cognitieve stimulatie.

4.3.3 *Handelaren*

De handelaar in hobbykonijnen krijgt konijnen van particulieren ('eenmalige nestjes'), van al dan niet bedrijfsmatig actieve hobbyfokkers en van professionele fokkers. De handelaar levert de konijnen op bestelling aan de detailhandel. De over het algemeen jonge konijnen verblijven meestal kort bij de handelaar. De huisvesting is qua grootte en inrichting doorgaans beperkt; voeding en verzorging zijn meestal goed.

Aandachtspunt bij de handelaar in konijnen is, naast genoemde huisvestingsbeperkingen, het feit dat er jonge konijnen van diverse herkomstadressen bij elkaar gebracht worden, wat gezondheidsrisico's met zich meebrengt. Handelaren anticiperen daar soms op door jonge konijnen van hetzelfde adres bij elkaar te huisvesten, gescheiden van konijnen van andere adressen.

4.3.4 *Dierenartsen*

De dierenarts kan een belangrijke bijdrage leveren aan het welzijn van konijnen, mits de houder zijn dieren jaarlijks door de dierenarts laat enten tegen de meest voorkomende infectieziekten. In die situatie kan een dierenarts het gesprek met de houder aangaan over de gezondheidsstatus van het dier en deze zo nodig advies geven. Gelet op de kosten die met zo'n consult plus vaccinatie gemoeid zijn, is het de vraag of dat altijd gebeurt. Zo niet, dan ziet de dierenarts een konijn alleen als deze ziek is, de houder dit tijdig onderkent en met het konijn naar de dierenarts gaat.

Aandachtspunt is bovendien dat niet alle dierenartsen voldoende kundig zijn om ziektes bij konijnen te onderkennen of te behandelen⁹. Een houder van een (ziek) konijn wordt aangeraden zich goed te oriënteren bij de keuze van een dierenarts, zodat het dier onder behandeling komt van een dierenarts met voldoende (recente) kennis van en ervaring met konijnen. Ook voor betrouwbare informatie over de huisvesting en verzorging van het konijn is de dierenarts alleen de juiste vraagbaak als de betreffende dierenarts beschikt over actuele kennis van de behoeften van het konijn en de wijze waarop daaraan tegemoetgekomen zou moeten worden.

Verder kunnen konijnen (ernstig) gestrest raken door de geuren van bijvoorbeeld honden en katten in een dierenartsenpraktijk, met name als het konijn daarmee geen neutrale of positieve ervaringen heeft.

4.3.5 *Overige actoren*

Binnen het actorennetwerk rondom gezelschaps- en hobbykonijnen zijn diverse overige actoren te onderscheiden die, hoewel zij geen primaire rol vervullen, wel van invloed kunnen zijn op het welzijn en de gezondheid van de dieren.

- **Konijnengedragdeskundigen**
Konijnengedragdeskundigen - wat overigens geen beschermde titel is - kunnen een belangrijke rol vervullen bij het verstrekken van deskundige informatie over de soortspecifieke behoeften van konijnen en over de wijze waarop hieraan in de praktijk adequaat invulling kan worden gegeven. Met name bij het optreden van gedragsproblemen,

⁹ Een dierenarts is in het algemeen bevoegd om konijnen te behandelen. Vraag waar het hier om gaat is of een bevoegde dierenarts ook voldoende bekwaam is om konijnen goed te behandelen.

zoals onderlinge agressie tussen konijnen of agressief gedrag richting mensen, kan specialistische begeleiding bijdragen aan het voorkomen van verdere escalatie en aan het verbeteren van het welzijn van het dier. Daarnaast bieden sommige gedragsdeskundigen ondersteuning bij het zorgvuldig introduceren en koppelen van konijnen, bijvoorbeeld wanneer een dier door het wegvallen van een soortgenoot anders solitair zou moeten worden gehouden.

- **Trimsalons**

Bij een aanzienlijk deel van de konijnen vormt vachtverzorging een belangrijk aandachtspunt. Dit geldt in het bijzonder voor langharige rassen, waarbij regelmatige verzorging noodzakelijk is - doorgaans ten minste wekelijks - om vervilting en huidproblemen te voorkomen. Ook bij kortharige konijnen is tijdens de ruiperiode frequente borstelverzorging nodig om losse ondervacht te verwijderen en het risico op haarballen en spijsverteringsproblemen te beperken. Bij langharige dieren kan daarnaast periodiek knippen van de vacht vereist zijn.

In bepaalde gevallen kan professionele vachtverzorging door een trimsalon worden aanbevolen. Naast het uitvoeren van de verzorging zelf kunnen trimsalons houders voorlichten over adequate onderhoudsmaatregelen tussen behandelingen door. Ook kunnen zij aanvullende controles uitvoeren, zoals het inspecteren en zo nodig bijpunten van de nagels en het beoordelen en reinigen van de voetzolen.

Een aandachtspunt hierbij is dat veel trimsalons meerdere diersoorten behandelen, waaronder honden en katten. De aanwezigheid van deze dieren en hun geuren kan bij konijnen aanzienlijke stress veroorzaken, met name wanneer zij hieraan niet gewend zijn. Dit aspect dient expliciet te worden meegenomen in de afweging

- **Dierfysiotherapeuten**

Wanneer konijnen symptomen vertonen van musculoskeletale problematiek, zoals (rug)stijfheid of andere bewegingsbeperkingen, kan behandeling door een dierfysiotherapeut (beschermde titel) in sommige gevallen bijdragen aan vermindering van de klachten en verbetering van de mobiliteit en het welzijn.

- **Organisatoren van rastentoonstellingen en evenementen**

In Nederland en daarbuiten vinden regelmatig tentoonstellingen plaats van kleindieren, waaronder konijnen, evenals specifiek op konijnen gerichte evenementen. Tijdens deze bijeenkomsten worden rasdieren gepresenteerd aan geïnteresseerden, beoordeeld door keurmeesters (met kans op prijzen), en uitgewisseld of verhandeld tussen hobbyfokkers. Soms worden in de marge van deze evenementen ook activiteiten zoals Konijn-Hop (*agility*) of 'knuffelhoekjes' georganiseerd. Aandachtspunten hierbij zijn onder meer het risico op overdracht van infectieziekten, de tijdelijke huisvesting tijdens tentoonstellingen (bijvoorbeeld het ontbreken van schuilmogelijkheden), stress door het oppakken (knuffelhoekjes) en mogelijke fysieke overbelasting bij activiteiten zoals Konijn-Hop.

- **Landelijke Inspectiedienst Dieren (LID)**

De LID vervult een toezichthoudende en handhavende rol met betrekking tot gezelschaps- en hobbydieren, waaronder konijnen. Konijnen die worden gehouden voor productiedoeleinden (zoals vlees- of vachtproductie) vallen onder het toezicht van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA).

- **Transporteurs**

Hoewel hierover beperkt informatie beschikbaar is, worden

gezelschaps- en hobbykonijnen incidenteel vervoerd, bijvoorbeeld bij verkoop door particulieren over de grens of bij import van (ras)konijnen naar Nederland. Transport kan gepaard gaan met welzijnsrisico's, zoals stress, thermische belasting en verhoogde vatbaarheid voor ziekte.

- **Leveranciers van dierlijk voer**
Bepaalde leveranciers van dierlijk voedsel leveren diepgevroren prooidieren aan onder meer dierentuinen voor carnivore diersoorten. In dit kader worden soms ook (zeer) jonge konijnen aangeleverd, die kort na de geboorte op het herkomstbedrijf (wat ook een hobbyfokker kan zijn) worden gedood. Deze dieren worden vervolgens ingevroren en als voeder verkocht. In sommige gevallen worden konijnen specifiek voor dit doel gefokt en gedood, wat vragen oproept over dierenwelzijn, transparantie en ethische afwegingen.

4.4 Netwerk, relevant voor het welzijn van konijnen

Uit voorgaande paragraaf blijkt dat dierwaardige konijnenhouderij niet alleen wordt bepaald door de houder, maar door een goed functionerend netwerk van actoren. Dat betekent dat alleen educatie en kennisoverdracht onvoldoende zijn, dat productnormen net zo belangrijk zijn als houderijrichtlijnen en dat ontwerpen systeemgericht moet gebeuren. In onderstaande matrix zijn de verschillende actoren gegroepeerd op basis van enerzijds hun invloed op het systeem (horizontaal) en anderzijds hun verantwoordelijkheid voor het welzijn van konijnen (verticaal).

Horizontaal – Invloed op het systeem (hoog → laag : mate waarin de actor feitelijk het systeem kan veranderen)	
Verticaal – Verantwoordelijkheid voor welzijn (laag → hoog : morele en/of wettelijke plicht richting het dier)	<p>Grote verantwoordelijkheid – Grote invloed (sleutelactoren : hier moet het gebeuren)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Houders van konijnen • Fokkers en herplaatsingsorganisaties • Ontwerpers en producenten van konijnenverblijven • Producenten van voer, bodembedekking en verrijking • Rijksoverheid (wetgeving & kaderstelling) <p>Kenmerk: Beslissen direct over ruimte, inrichting en zorg Kunnen welzijn verbeteren of structureel beperken</p> <p>Kernprobleem: Beslissingen worden vaak gestuurd door gemak, kosten of traditie → niet door het gedrag van het konijn</p>
	<p>Grote verantwoordelijkheid – Geringe invloed (welwillend, maar beperkt handelingsvermogen)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dierenartsen • Voorlichtings- en welzijnsorganisaties • Opvangcentra <p>Kenmerk: Grote zorg voor welzijn Beperkte macht over markt, productontwerp en regelgeving</p> <p>Kernprobleem: Adviseren wél, maar kunnen slecht afdwingen Vaak pas in beeld bij probleemgevallen</p>
	<p>Geringe verantwoordelijkheid – Grote invloed (kritische hefboom, vaak onderschat)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dierenwinkels • Webshops • Media en beeldvorming <p>Kenmerk: Bepalen wat 'normaal' lijkt Hebben grote invloed op keuzes van houders</p> <p>Kernprobleem: Commerciële prikkels vs. welzijnsnormen Weinig expliciete welzijnsverantwoordelijkheid</p>
	<p>Geringe verantwoordelijkheid – Geringe invloed (contextueel, maar niet onbelangrijk)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Medegebruikers van de leefomgeving • Branche- en houdersorganisaties • Incidenteel onderwijs <p>Kenmerk: Indirecte invloed (acceptatie, verstoring) Geen formele welzijnsrol</p> <p>Kernprobleem: Invloed afhankelijk van relatie Weinig expliciete welzijnsverantwoordelijkheid</p>

Tabel 2: Actorenmatrix konijnenhouderij (*hobby- en gezelschapsdiercontext*)

Uit figuur 1 en de tabellen 1 en 2 blijkt dat het netwerk rond konijnen als gezelschaps- of hobbydier uitgebreid is. Er zijn vele actoren geïdentificeerd die onderdeel uitmaken van dit netwerk. Daarbij zijn er actoren die (vrijwel) altijd van invloed zijn op het welzijn of de integriteit van het konijn als gezelschaps- of hobbydier. Zij hebben zowel een grote verantwoordelijkheid als een grote invloed. In deze categorie vallen houders van konijnen, fokkers en herplaatsingsorganisaties, ontwerpers en producenten van konijnenverblijven, producenten van voer, bodembedekking en verrijking, maar ook de rijksoverheid die hiervoor wettelijke kaders kan stellen.

Een analyse van het actorennetwerk rondom de houderij van konijnen als gezelschaps- of hobbydier laat zien dat zich op meerdere punten in het netwerk structurele knelpunten voordoen. Deze problemen manifesteren zich niet geïsoleerd, maar lijken zich in sommige gevallen door het netwerk heen te verplaatsen. Wanneer in cruciale schakels van het netwerk sprake is van onvoldoende (toepassing van) kennis en deskundigheid, en opvolgende actoren in het netwerk vertrouwen op de informatie van voorgaande partijen, kunnen suboptimale praktijken - bijvoorbeeld op het gebied van huisvesting en verzorging - worden gereproduceerd en bestendig.

Een goed voorbeeld hiervan is de productie en distributie van commercieel verkrijgbare huisvestingssystemen. Producenten brengen hokken op de markt die niet altijd voldoen aan de soortspecifieke behoeften van (alle) konijnen. Groothandels nemen deze producten op in hun assortiment, omdat zij beschikbaar zijn en er marktvraag is. De inkoper is zich hierbij vaak niet bewust van de mogelijke ongeschiktheid van deze systemen voor de specifieke situaties. Dit geldt met name wanneer meerdere of grotere konijnen in een hok worden gehuisvest, of wanneer het hok niet wordt gecombineerd met aanvullende voorzieningen, zoals een uitloop of ren.

Vervolgens nemen detailhandelaren deze producten op in hun aanbod op basis van beschikbaarheid en consumentenvraag. Verkopers gaan er daarbij doorgaans vanuit dat de aangeboden systemen 'voor alle konijnen/situaties' geschikt zijn. Consumenten vertrouwen op hun beurt op de deskundigheid van de verkopende partij en veronderstellen dat het aangeschafte product ook in hun situatie geschikt is voor het welzijn van hun dieren. Aldus ontstaat een situatie waarin de uiteindelijk ongeschikte huisvestingspraktijk niet zozeer het gevolg is van individuele nalatigheid, maar van een netwerkbreed mechanisme van impliciet vertrouwen en ontbrekende kennis/kennisoverdracht.

Hoewel het logisch zou zijn om een dergelijk probleem primair bij de bron aan te pakken - te weten de producent van de huisvestingssystemen - bevinden deze producenten zich veelal in het buitenland en zijn zij daardoor moeilijk aanspreekbaar. Bovendien verschillen eventuele vereisten per land en sluiten deze onvoldoende aan bij de variatie in rassen, lichaamsgroottes en huisvestingsvormen. Van de groothandel zou verwacht mogen worden dat zij voldoende expertise heeft om ongeschikte producten te weren en van geschikte systemen te weten voor welke situaties deze passend zijn. In de praktijk ontbreekt echter een eenduidig normatief kader, is er een blijvende marktvraag en zijn er vaak geen direct beschikbare alternatieven. En de producten kunnen onder specifieke omstandigheden overigens wél geschikt zijn. Ook de detailhandel opereert daarmee binnen structurele beperkingen. De beoordeling van geschiktheid is bovendien contextafhankelijk, bijvoorbeeld wanneer een hok slechts fungeert als nachtverblijf en de dieren daarnaast beschikken over een ruime buitenren. Niettemin blijft het risico bestaan dat

konijnen uiteindelijk in ontoereikende huisvestingsomstandigheden terecht komen.

Een vergelijkbare dynamiek is zichtbaar bij de verstrekking van voer. Producenten van konijnenvoer vermelden frequent op de verpakking dat het product 'compleet' is. Bij onvoldoende kennis bij zowel de detailhandel als de eindhouder kan dit leiden tot de veronderstelling dat aanvullende voedingscomponenten overbodig zijn. In werkelijkheid is de permanente beschikbaarheid van een vezelrijke ruwvoerbron, zoals hooi, essentieel voor de gezondheid en het welzijn van konijnen, ook naast zogenaamd 'compleet voer'. Ook hier kunnen onduidelijke productinformatie en kennishiaten bij meerdere ketenpartijen leiden tot structurele welzijnsrisico's.

Op basis van deze en vergelijkbare voorbeelden concludeert het RDA-forum dat het hanteren van een netwerk- (voorheen: keten-) perspectief binnen de konijnenhouderij een duidelijke meerwaarde heeft. Een benadering die zich uitsluitend richt op de verantwoordelijkheid van de individuele houder doet onvoldoende recht aan de systemische aard van de gesignaleerde problemen. Het in kaart brengen van het volledige netwerk van actoren, in combinatie met een gezamenlijke operationalisering van de zes leidende principes voor een dierwaardige houderij, biedt naar verwachting een effectiever aangrijpingspunt voor duurzame verbeteringen in de houderij van gezelschaps- en hobbykonijnen.

4.5 Knelpunten bij het houden van konijnen

Als de leefomstandigheden (huisvesting/omgeving/verzorging) van een konijn zodanig zijn dat de integriteit van het dier aangetast wordt of het dier één of meerdere (soortspecifieke gedrags)behoefte structureel niet kan bevredigen, kan het welzijn van het konijn aangetast zijn. Het verrichten van een ingreep, zoals het verwijderen van de testikels van een ram (castreren) of het verwijderen van ovaria en baarmoeder bij een voedster, is een aantasting van de integriteit van het konijn¹⁰, die gericht is op het voorkomen van gezondheidsproblemen of ter bevordering van het langetermijnwelzijn van het dier. In de RDA-zienswijze *Grip op ingrepen* (2013) heeft de Raad over castratie enkele uitspraken gedaan.

Uit de literatuur en gesprekken met deskundigen komen de volgende (potentiële) knelpunten bij het houden van konijnen als gezelschaps- of hobbydier naar voren (zie ook bijlage 1, tabel 2 en stageverslag de Vries, 2025).

4.5.1 Gebrek aan kennis of aan de (juiste) toepassing ervan

Als overkoepelend probleem binnen de keten van het konijn als gezelschaps- of hobbydier is door deskundigen benoemd: een gebrek aan kennis of een gebrek aan toepassing van kennis over de soortspecifieke behoeften van het konijn en de daarmee samenhangende eisen die het konijn stelt aan huisvesting, omgeving en verzorging.

Er bestaat redelijk wat kennis over de gedragsbehoefte van het konijn en hoe daaraan tegemoetgekomen kan worden. Die kennis blijkt echter niet altijd bij alle schakels in de keten bekend te zijn of de kennis wordt niet, niet geheel

¹⁰ Overigens is het verwijderen van de testikels resp. ovaria en baarmoeder een bij het konijn zeer veelvuldig voorkomende ingreep. Om nestjes te voorkomen, gedrag te beïnvloeden (gevechten en schijnzwangerschap te voorkomen) én om baarmoederproblemen bij oudere voedsters (tumoren) te voorkomen.

of niet op de juiste wijze toegepast. Binnen het netwerk konijnen bestaat er soms discussie over de vraag of bepaalde kennis of de daaruit af te leiden normen op alle konijnenrassen van toepassing (moeten) zijn. Als het bijvoorbeeld gaat over de huisvesting van konijnen wordt nog altijd niet structureel tegemoetgekomen aan de behoefte van het konijn aan contact met soortgenoten. Van die behoefte is aangetoond dat deze zeer sterk intrinsiek gemotiveerd is en dus van groot belang voor het welzijn van het konijn. Maar praktische overwegingen - zoals hokgrootte, risico van vechten, lastig om na het overlijden van een 'maatje' een nieuw konijn aan het achtergebleven konijn te koppelen, lastige controle op het binnenkrijgen van de hoeveelheid voer per konijn etc. - of onjuiste veronderstellingen ('ik als mens ben het maatje van mijn konijn' of 'ook een cavia kan een maatje zijn') leiden er nog regelmatig toe dat konijnen zonder een soortgenoot gehuisvest worden. En niet altijd wordt tegemoetgekomen aan de door deskundigen gestelde norm dat een konijn in het verblijf minimaal drie hopen moet kunnen maken en rechtop moet kunnen zitten. Vooral bij konijnen die worden gehouden als hobbydier wordt met bestaande (soms sterk verouderde) huisvestingssystemen niet altijd aan die norm voldaan. Als de hobbyhouder de norm al (er)kent, is het op korte termijn overgaan op een ander huisvestingssysteem niet altijd mogelijk door de daarmee samenhangende financiële consequenties.

Uit de literatuur is bekend dat voor een gedragsverandering (1) *Capability* (psychologische en fysieke bekwaamheid), (2) *Opportunity* (fysieke en sociale omgevingscondities) en (3) *Motivation* (reflectieve en automatische drijfveren) nodig zijn. Duurzame gedragsverandering vereist gelijktijdige beïnvloeding van deze determinanten (Farrell et al. 2023; Michie et al. 2011). Dit zou bereikt kunnen worden door een samenhangend pakket van regulering, communicatie en facilitering.

4.5.2 Huisvesting

Tekortkomingen in de huisvesting van konijnen en de mogelijke gevolgen voor het konijn betreffen:

- **Onvoldoende ruimte:** voldoende ruimte is noodzakelijk om de behoefte aan rusten/languit kunnen liggen, reguleren van de omgevingstemperatuur, beweging, de mogelijkheid rechtop te kunnen zitten en de mogelijkheid om te kunnen exploreren en spelen te kunnen bevredigen. Bij te weinig ruimte kunnen welzijnsproblemen ontstaan als stereotypieën, onderlinge agressie of agressie tegen de mens, maar ook gezondheidsproblemen zoals skeletabnormaliteiten en obesitas. Te weinig ruimte kan ontstaan door een te klein hok/te veel dieren in een beperkte ruimte te huisvesten.
- **Geen geschikte plek om te urineren en/of te mesten:** wilde konijnen keutelen vaak op vaste plaatsen rond de konijnenburcht, en houden hun leefgebied schoon. Als een tam konijn geen geschikte/relatief schone plek heeft om te urineren of te mesten, kan dat leiden tot ophouden van de urine (mogelijk urinewegproblemen) of verminderde caecotrofie (minder of niet opeten blindedarmkeutels kan leiden tot een tekort aan bepaalde voedingsstoffen).
- **Ongeschikt vloertype:** een ongeschikt vloertype vermindert het welzijn (kan pijn/ongemak aan met name de voetzolen, maar ook bij het liggen, veroorzaken) en kan leiden tot voetzoolbeschadiging of voetzoolontsteking (pijn/ongemak/gezondheidsprobleem) en/of overmatig liggen (verminderd welzijn, dit kan leiden tot obesitas).

- **Te hoge omgevingstemperatuur:** dit kan leiden tot overmatig liggen, verminderde voedsel- en wateropname, verminderde groei, verminderde immuniteit.
- **Onveiligheid/onvoldoende schuilmogelijkheid/onvoldoende mogelijkheid zich terug te trekken:** het konijn kan zijn behoefte aan veiligheid/rust/mogelijkheid tot vluchten niet uitvoeren. Dit leidt tot welzijnsproblemen die zich kunnen uiten in onvoldoende rusten door het konijn, wat spijsverteringsproblemen veroorzaakt, maar ook agressie naar soortgenoten.
- **Onvoldoende hokverrijking:** er worden onvoldoende mogelijkheden geboden tot het uitvoeren van specifieke gedragsbehoeften, met name knaaggedrag, exploreren, graven en spelen. Dit kan leiden tot een aantasting van het welzijn van de konijnen, die zich kan uiten in stereotypieën, abnormaal gedrag, apathie, agressie (naar hokgenoten of de mens), destructief gedrag (zoals knagen aan de spijlen van het hok).

4.5.3 Voeding en water

Tekortkomingen in de voeding en het aanbod van water en de mogelijke gevolgen daarvan voor het konijn betreffen:

- **Incomplete voeding:** aantasting van het welzijn (behoefte aan compleet voer) kan leiden tot gezondheidsproblemen zoals met name diarree, stofwisselingsziekten, problemen met de reproductie. Overigens kan er sprake zijn van incomplete voeding door selectief eetgedrag: er moet voldoende aandacht zijn voor het eetgedrag van ieder individueel konijn om tekorten door selectief eetgedrag te voorkomen. Voeren van pelletvoeding, waarin alle noodzakelijke voedingsstoffen in een afgestemde verhouding aanwezig zijn, kan tekorten door selectief eetgedrag voorkomen, maar wordt door sommigen gezien als een voerkeuze die minder goed tegemoetkomt aan de mogelijkheid tot het maken van eigen (voedings)keuzes door het konijn.
Belangrijke component van de voeding: ruwvoer, zoals hooi, van afdoende kwaliteit. Dat moet onbeperkt beschikbaar gesteld worden.
- **Te weinig voeding of water:** aantasting van het welzijn (behoefte aan voldoende voer en voldoende drinkwater van afdoende kwaliteit), ook omdat er onderlinge competitie ontstaat (voedselnijd), kan leiden tot gezondheidsproblemen zoals met name diarree, stofwisselingsziekten, problemen met de reproductie, uitdroging, urinewegproblemen.
- **Overmatig voer:** dit kan, zeker in combinatie met onvoldoende beweging, leiden tot gezondheidsproblemen als obesitas, problemen met de gewrichten (gewrichtspijn/artrose), stofwisselingsziekten, verkorte levensduur.
- **Onvoldoende water van goede kwaliteit:** aan konijnen die worden gehouden als gezelschaps- of hobbydier kan water aangeboden worden in een drinkbak of via een drinkfles met nippel. Niet alle konijnen blijken op een goede manier om te kunnen gaan met een drinkfles, met als gevolg dat er sprake kan zijn van een verminderde wateropname (met mogelijk uitdroging en/of urinewegproblemen tot gevolg) en soms van een nat hok door knoeien met de nippel van de drinkfles. Deze moet goed schoon gehouden worden en het goed functioneren ervan moet regelmatig gecontroleerd worden. Aanbieden van drinkwater via een drinkbak (op hoogte) heeft als nadeel dat het water relatief snel vervuild kan worden, wat negatieve effecten kan

hebben op de kwaliteit ervan. Deskundigen adviseren water aan te bieden in een stevige stenen drinkbak die goed schoongehouden moet worden.

4.5.4 Verzorging

Tekortkomingen in de verzorging van konijnen en de gevolgen daarvan voor de konijnen betreffen:

- **Solitair houden van een konijn:** een konijn is een sociaal dier. Solitair houden van konijnen tast hun welzijn aan, omdat de behoefte aan sociaal gedrag (zoals onder meer poetsen) niet bevredigd kan worden. Ook wordt de mogelijkheid tot thermoregulatie (warmte) aangetast. Solitaire huisvesting kan bijvoorbeeld leiden tot stereotypieën of agressie (naar de mens).
- **Verkeerd/overmatig hanteren van het konijn:** verkeerd oppakken en hanteren van het konijn kan tot verwondingen leiden, soms zelfs tot verlamming door het breken van de ruggengraat. Overmatig hanteren, bijvoorbeeld door jonge bezoekers op een kinderboerderij, kan tot stress leiden.
- **Ongeschikte koppeling:** het konijn is een sociaal dier, maar het samenstellen van een geschikt koppel konijnen vraagt tijd, moeite en aandacht. Het bij elkaar plaatsen van konijnen die niet bij elkaar passen, veroorzaakt stress, onderlinge agressie (leidend tot verwondingen) en kan - zeker als de beschikbare ruimte voor de konijnen te beperkt is en/of schuilmogelijkheden ontbreken - leiden tot gedrag dat past bij een konijn dat zich onveilig voelt (konijn komt niet tot rust, problemen met spijsvertering).
- **Onvoldoende vachtverzorging:** verzorging van de vacht gebeurt door het konijn zelf en door sociaal gedrag (onderling poetsen door hokgenootjes), maar menselijke hulp bij de verzorging is - afhankelijk van het vachttype van het konijn - met enige regelmaat nodig (kammen, ontklitten, verwijderen van los haar). De frequentie waarmee het konijn gekamd dient te worden, is afhankelijk van jaargetijde, ras en de wijze waarop het konijn gehuisvest wordt (bij binnenhuisvesting: rui verloopt vaak slechter dan bij een konijn dat buiten gehuisvest wordt en daardoor aan grotere temperatuurverschillen blootgesteld wordt). Bij onvoldoende verzorging kan de vacht van het konijn gaan vervilten, waardoor er vacht- en huidproblemen kunnen ontstaan (mijten, myasis, scheuren van de huid, ontstekingen). Regelmatige vachtverzorging door de mens is meestal noodzakelijk. Een onjuiste wijze van verzorgen kan echter tot wondjes en daarop volgende ontstekingen leiden, dus de wijze waarop de vachtverzorging plaatsvindt, is van belang.
- **Onvoldoende hygiëne:** dat kan leiden tot gezondheidsklachten zoals luchtwegproblemen of myasis.

4.5.5 Voortplanting

Tekortkomingen in de fokkerij en de houderij van drachtige en zogende voedsters en de gevolgen daarvan voor de konijnen betreffen:

- **Specifieke eisen huisvesting/verzorging drachtige voedsters:** onvoldoende ruimte/geen mogelijkheid zich terug te trekken/meerdere drachtige voedsters bijeengehouden: agressie/verwondingen; stress (kan tot doden van eigen nakomelingen leiden); geen plek om een nest te bouwen; geen/onvoldoende nestmateriaal beschikbaar

- **Zogende voedster en lamprei:** onvoldoende nestmateriaal (lamprei): onderkoeling /sterfte; stress zogende voedster (verwonding lamprei, infanticide); onvoldoende melk door mastitis voedster (ondervoeding lamprei, sterfte lamprei, sterfte voedster).
- **Voedsters die worden gehouden voor fokkerij worden regelmatig/vaak solitair gehuisvest:** soms gebeurt dit in huisvesting met een voor het konijn ongeschikt vloertype.
- **Erfelijke rasaandoeningen:** kaakvervormingen bij dwergkonijnen, pododermatitis, oorproblemen, oogproblemen, gebitsproblemen. Afhankelijk van het soort probleem treden welzijns- en/of gezondheidsproblemen op (niet goed kunnen eten/drinken, ontstekingen etc.).

4.5.6 Overige aandachtspunten

Overige tekortkomingen en aandachtspunten betreffen:

- Niet (jaarlijks) vaccineren (waardoor risico op sterfgevallen door myxomatose of virale bloederziekte).
- Doden surplusdieren: het gaat hierbij enerzijds om het feit dat 'overbodig geachte of overbodig geworden' dieren gedood worden (dieren die te oud geworden zijn om nog te verkopen, dieren die als voedster afgeschreven worden, dieren die 'niet of niet meer voldoen'). Anderzijds gaat het om de vraag hoe de dieren gedood (kunnen) worden en de welzijnsproblemen die daarbij (mogelijk) een rol spelen.
- Gebrek aan kennis of toepassing van die kennis bij partijen waar de houders van konijnen op vertrouwen/bij te rade gaan bij vragen
 - * onvoldoende kennis over (gezondheidsproblemen bij) het konijn bij niet in konijnen gespecialiseerde dierenartsen
 - * trimsalons die konijnen trimmen in ruimtes/op tafels waar ook andere dieren op behandeld worden, wat door geuren/geluiden tot stress bij het konijn (kan) leiden
- Voorkomen van seksueel gedrag respectievelijk aantasting van de integriteit van het konijn door verwijdering van de voortplantingsorganen (testikels bij ram, eierstokken en baarmoeder bij voedster).
- Onvoldoende socialisatie van het lamprei.
- Konijnen tentoonstellen, vooral indien het konijn daar niet aan gewend is en er geen schuilmogelijkheden voor het konijn zijn (stress).
- Het gebruiken van het konijn voor *agility* (Konijn-Hop), hoewel de meningen over deze sport verdeeld zijn ("Op zich is *agility* een goede manier om het konijn uit te dagen en voldoende beweging te geven, mits er geen dwang aan te pas komt. Vraag is of je dit in wedstrijdverband zou moeten willen, gelet op het noodzakelijke vervoer naar de wedstrijdlocatie en de druk [streven naar winst] die dat vaak met zich meebrengt").

4.5.7 Positief welzijn

Zoals beschreven in paragraaf 3.1.1 gaat principe 6 (positieve emotionele toestand) erover dat de omgeving van het konijn voldoende mogelijkheden moet bieden voor het kunnen hebben van positieve ervaringen. Daarbij gaat het om het kunnen vertonen van gedrag dat essentieel is voor het dier om zich te kunnen aanpassen aan de sociale en fysieke omgeving, maar ook om het hebben van de mogelijkheid zelf betekenisvolle keuzes te kunnen maken (*agency*). Spelen is bijvoorbeeld intrinsiek belangrijk voor een konijn.

Positief welzijn hangt samen met de door het konijn ervaren controle over de omgeving. Op basis hiervan kunnen dieren verwachten dat ze ook nieuwe of onduidelijke situaties kunnen beheersen. Daarom heeft positief welzijn als zichtbaar gevolg dat dieren de omgeving actiever, en meer onderzoekend tegemoet treden. De toestand die ze daarbij ervaren, is minstens zo belangrijk voor positief welzijn als de gebeurtenis zelf (Boissy et al., 2007). Voor positief welzijn is dus een gevarieerde omgeving nodig, waarin een dier keuzes kan maken en kan ervaren dat het de uitdagingen succesvol kan controleren, en die aansluit bij de natuurlijke gedragsbehoeftes.

5. Opties voor verbetering

Dit werkdocument gaat over het konijn dat gehouden wordt als gezelschaps- of hobbydier, over de welzijnsproblemen die zich bij die konijnen (kunnen) voordoen en over de actoren (het netwerk) die van invloed (kunnen) zijn op die welzijnsproblemen. In de praktijk lijkt er vooral sprake te zijn van een gebrek aan kennis over de behoeften van konijnen of aan de juiste toepassing van die kennis. Dit veroorzaakt problemen die in de keten 'doorgegeven' worden. In dit hoofdstuk benoemt de Raad opties voor verbeteringen voor de geïdentificeerde knelpunten.

5.1 Netwerkbrede aanpak

De inventarisatie in dit werkdocument laat zien dat een integrale benadering, gericht op het gehele netwerk, noodzakelijk is om de gesignaleerde (potentiële) tekortkomingen effectief te kunnen adresseren. Verschillende knelpunten (b)lijken zich niet uitsluitend op het niveau van de 'eindhouders' te manifesteren, maar lijken tussen netwerkactoren overgedragen te worden en daarmee gereproduceerd. Dit bemoeilijkt een adequate aanpak op het niveau van de individuele houder.

Het betreft hierbij zowel problematiek die voortvloeit uit keuzes in de fokkerij, zoals het optreden van aangeboren afwijkingen en onvoldoende vroege socialisatie van jonge dieren, als problemen die primair elders in de keten ontstaan en vervolgens worden doorgegeven. Hierbij kan worden gedacht aan kennistekorten bij verschillende netwerkactoren, waardoor welzijnsproblemen niet, niet tijdig of niet afdoende worden herkend en aangepakt, en uiteindelijk bij de 'eindhouders' blijven bestaan of zich daar pas manifesteren.

5.2 Huisvesting

Een van de belangrijkste knelpunten in de houderij van konijnen als gezelschaps- of hobbydier betreft de kwaliteit van de huisvesting. Hierbij gaat het onder meer om het solitair houden van dieren, te weinig ruimte en het ontbreken van voldoende mogelijkheden voor schuilgedrag en exploratie. In sommige gevallen schiet de huisvesting bovendien tekort in het faciliteren van basale gedragingen zoals urineren en defeceren op een voor het dier passende wijze.

5.2.1 Solitaire huisvesting

Het solitair huisvesten van konijnen is vanuit welzijnsperspectief bijzonder onwenselijk, gezien de uitgesproken sociale aard van de soort en de daarmee samenhangende behoefte aan interactie met soortgenoten en het kunnen vertonen van sociaal gedrag. Dat konijnen desondanks nog regelmatig individueel worden gehouden, lijkt deels het gevolg van een gebrek aan kennis, en mogelijk ook van pragmatische overwegingen bij houders.

Het is wenselijk dat houders (opnieuw) expliciet worden geïnformeerd over de ernstige negatieve welzijnseffecten van solitaire huisvesting. Verkend zou kunnen worden of binnen het netwerk zodanige afspraken kunnen worden gemaakt dat gewaarborgd is dat een konijn na verkoop niet solitair zal worden gehuisvest. Bijvoorbeeld door konijnen in beginsel uitsluitend als bestaand koppel te verkopen, dan wel dat de verkoop van een individueel dier alleen plaatsvindt wanneer de verkoper zeker weet dat het dier wordt geplaatst bij een houder van één of meerdere konijnen (daarbij rekening

houdend met gewenning en onverenigbare gedragskenmerken). Dat dergelijke afspraken moeilijk afdwingbaar zijn bij online transacties of overdracht via informele netwerken, vormt naar het oordeel van de Raad geen afdoende reden om deze uitgangspunten niet binnen de professionele keten vast te leggen.

Tijdelijke solitaire huisvesting van drachtige voedsters rondom de partus komt, met name bij fokkers met grotere aantallen dieren, frequent voor. Het is wenselijk om nader onderzoek te verrichten naar de welzijnseffecten van deze praktijk. Indien daartoe aanleiding bestaat, dient ook te worden verkend welke alternatieven beschikbaar zijn of op welke wijze verrijkmataregelen kunnen bijdragen aan het verminderen van eventuele negatieve welzijnseffecten.

5.2.2 Onvoldoende ruimte

Uit de wetenschappelijke literatuur en verklaringen van deskundigen kunnen normen worden afgeleid waaraan een voor konijnen, die worden gehouden als gezelschaps- of hobbydier, geschikte huisvesting dient te voldoen. Deze normen zijn doorgaans gedifferentieerd naar de lichaamsgrootte van de dieren (bijvoorbeeld dwerg-, kleine, middelgrote en grote rassen) of gebaseerd op gewichtsklassen. Een belangrijk aandachtspunt is echter dat deze normen momenteel niet juridisch zijn vastgelegd en daarom niet afdwingbaar zijn. In overleg tussen alle relevante actoren zou moeten worden gekomen tot breed gedragen, praktisch toepasbare en vanuit het welzijns perspectief van het konijn verantwoorde normen.

Dat de reeds bekende richtlijnen voor geschikte huisvesting niet altijd worden nageleefd, kent meerdere oorzaken. Zo worden konijnen als gezelschapsdier vaak gehuisvest in commercieel verkrijgbare systemen die niet in alle gevallen aansluiten bij de behoeften van de betreffende diergroep, bijvoorbeeld vanwege de lichaamsgrootte of het aantal dieren. Daarbij is regelmatig sprake van een kennistekort bij zowel de koper als de verkoper van dergelijke systemen ten aanzien van de geldende richtlijnen. Bovendien worden veel huisvestingssystemen buiten Nederland geproduceerd, waarbij producenten niet bekend zijn - en ook niet hoeven te zijn - met de in Nederland gehanteerde of geadviseerde normen.

Op basis van het verrichte onderzoek concludeert het forum dat het wenselijk is om binnen de keten te verkennen of - en op welke wijze - het kennisniveau van medewerkers in groothandels en detailhandel verder kan worden versterkt. Daarnaast verdient het aanbeveling om met online aanbieders afspraken te maken over het expliciet vermelden van relevante huisvestingsnormen bij de aangeboden systemen. Ook zou kunnen worden onderzocht of deze normen ook bij de (veelal in het buitenland gevestigde) producenten onder de aandacht kunnen worden gebracht en, waar mogelijk, in het productontwerp kunnen worden geïntegreerd.

Voor konijnen die als hobbydier worden gehouden, wordt regelmatig gebruikgemaakt van - soms reeds lang geleden - zelfgebouwde huisvestingssystemen. Ook deze systemen voldoen niet altijd aan de normen die tegenwoordig op basis van recente wetenschappelijke inzichten en deskundigenadvies worden aanbevolen. Het aanpassen van dergelijke huisvestingsvormen kan gepaard gaan met aanzienlijke financiële en ruimtelijke consequenties. Toch is het wenselijk dat ook deze groep houders zich op termijn conformeert aan de geactualiseerde normen. Het is eveneens wenselijk dat wordt bezien welke overgangstermijn redelijk en haalbaar is voor het doorvoeren van de noodzakelijke aanpassingen.

5.3 Kennisgebrek/kennistoepassing

5.3.1 Gebrek aan (toepassing van) kennis bij netwerkactoren

Een belangrijke oorzaak van het onvoldoende naleven van de zes leidende principes voor een dierwaardige konijnenhouderij heeft te maken met een structureel kennistekort, zowel bij de eindhouders als binnen andere schakels van de keten. Hoewel er reeds kennis beschikbaar is en voorlichtingsmateriaal wordt ontwikkeld en verspreid, onder meer door het Landelijk Informatiecentrum Gezelschapsdieren (LICG), blijkt deze informatievoorziening in de praktijk tot op heden onvoldoende effectief voor duurzame gedragsverandering. Ketenpartijen zouden in gezamenlijk overleg moeten analyseren welke factoren ten grondslag liggen aan het beperkte gebruik van bestaande kennis, en op basis daarvan een samenhangend plan van aanpak kunnen ontwikkelen om de toepassing ervan te bevorderen.

Het vergroten van kennis en bewustwording met betrekking tot dieren in het algemeen en konijnen in het bijzonder wordt door betrokken actoren binnen de keten gezien als een kansrijke benadering. Daarbij wordt het van belang geacht om expliciet aandacht te besteden aan jongeren en aan educatie op jonge leeftijd. Vroegtijdige kennismaking met verantwoorde omgang met dieren kan bijdragen aan het ontwikkelen van duurzame houdingen en gedragingen.

Als internationaal voorbeeld van een dergelijke aanpak wordt het Amerikaanse jeugdprogramma 4-H (*Head, Heart, Hands, Health*) genoemd. Binnen dit programma leren jongeren op een praktische en reflectieve wijze om te gaan met dieren, onder meer op het gebied van verzorging, voeding, huisvesting, gezondheid en gedrag. Het programma beoogt niet alleen kennisoverdracht, maar ook het bevorderen van verantwoordelijkheidsgevoel en een respectvolle omgang met dieren. Het verdient overweging om te verkennen of een vergelijkbaar educatief curriculum kan worden ontwikkeld, bijvoorbeeld voor het basisonderwijs, gericht op het stimuleren van een verantwoorde en diervriendelijke omgang met dieren.

5.3.1 Gebrek aan wetenschappelijk onderbouwde kennis

Op dit moment lijkt er ook sprake te zijn van lacunes in de kennis over de soortspecifieke behoeften van konijnen, en in het bijzonder over de mate waarin deze behoeften als intrinsiek en niet-onderhandelbaar moeten worden beschouwd. Dit betreft onder meer de vraag in hoeverre en in welke mate het kunnen vertonen van soorteigen gedrag essentieel is voor het welzijn van het dier en welke gedragingen daarbij als fundamenteel moeten worden aangemerkt.

Netwerkpartijen kunnen gezamenlijk komen tot een routekaart waarin ook aandacht is voor bestaande kennislacunes.

5.4 Gesignaleerde mogelijkheden

Op basis van de bevindingen in dit werkdocument en een voor netwerkactoren georganiseerd rondetafelgesprek, is het forum van mening dat er reële mogelijkheden bestaan om stappen te zetten naar een beter welzijn van konijnen die worden gehouden als gezelschaps- of hobbydier. Tijdens het rondetafelgesprek bleek dat de aanwezige partijen bereid zijn zich gezamenlijk in te spannen om tot verbeteringen te komen.

Het is wenselijk dat relevante partijen binnen de konijnenhouderij gezamenlijk aan de slag gaan. Hierbij gaat het om vertegenwoordigers van eindhouders en fokkers, bestaande sectororganisaties zoals Kleindiernet Nederland en andere betrokken partijen, waaronder in ieder geval Dibevo, de Dierenbescherming, de KNMvD, vertegenwoordigers van handel en transport, en overige actoren zoals gedragsdeskundigen, trimsalons en kinderboerderijen. Ook kennisinstellingen (zoals WUR en het LICG) en maatschappelijke organisaties, waaronder dierenbeschermingsorganisaties, zouden hierbij moeten worden betrokken.

Binnen dit gremium kunnen (potentiële) knelpunten en oplossingsrichtingen gezamenlijk worden besproken, met als doel om tot verbeteringen te komen. Een breed draagvlak en haalbare en vanuit welzijnsperspectief verantwoorde normen voor huisvesting en verzorging - waaronder eisen voor oppervlakte, hoogte en aanvullende voorzieningen - zijn van belang. Ook overgangstermijnen en een gefaseerde implementatie van deze normen vragen aandacht. Dat geldt ook voor de wijze waarop verbeteringen bij de aanschaf van een konijn via informele netwerken/kanalen bereikt zouden kunnen worden.

Deze afspraken kunnen mogelijk dienen als fundament voor toekomstige normstelling en, in combinatie met passende overgangstermijnen, bijdragen aan een geleidelijke transitie naar een houderijsysteem dat beter aansluit bij de gedragsbehoeften en het welzijn van konijnen. Het doel van de samenwerking is met elkaar te kijken hoe gekomen kan worden tot een houderijpraktijk waarin konijnen meer ruimte krijgen voor het vertonen van natuurlijk gedrag en hun intrinsieke waarde als dier centraal staat.

De volgende thema's dienen in elk geval aan de orde te komen:

- **Zeer belangrijk**

- Normstelling*

- Het is primair van belang dat er een routekaart komt naar een dierwaardige konijnenhouderij. Er dienen daarbij handvatten te worden ontwikkeld voor de huisvesting en verzorging van konijnen, waarbij differentiatie plaatsvindt naar lichaamsomvang, ras en andere relevante kenmerken van de dieren. Uitgangspunt hierbij is dat konijnen niet structureel solitair worden gehuisvest, tenzij tijdelijke afzondering in specifieke omstandigheden vanuit welzijnsperspectief gerechtvaardigd is, zoals bij hoogdrachtige voedsters of bij dieren die recent een soortgenoot hebben verloren. Ook moet worden vastgesteld welke overgangstermijnen, eventueel gedifferentieerd naar situatie, als redelijk en uitvoerbaar kunnen worden beschouwd. Bij het ontwikkelen daarvan zou gebruikgemaakt kunnen worden van bestaande bronnen, zoals bijvoorbeeld het Handhavingsdocument Huisvestingseisen van de Universiteit Utrecht.

- **Belangrijk**

- Netwerkafspraken*

- Binnen het netwerk dienen afspraken te worden gemaakt over verkooppraktijken en voorlichting aan eindhouders, met als doel het structureel voorkomen van solitaire huisvesting en andere onjuistheden in de verzorging, zoals inadequate voeding, onvoldoende verrijking of ongeschikte huisvesting. Deze afspraken moeten erop gericht zijn dat dergelijke praktijken op termijn tot het verleden behoren.

- **Benodigde ondersteunende ontwikkelingen**

Kennisontwikkeling en kennisverspreiding

Er moet worden besproken op welke wijze kennisontwikkeling en kennisoverdracht, zowel richting eindhouders als andere ketenpartijen, het meest effectief kunnen worden vormgegeven (zie 4.5.1). Hierbij moet worden ingezet op mechanismen die de kans vergroten dat nieuwe kennis niet alleen wordt ontwikkeld, maar ook daadwerkelijk wordt toegepast in de praktijk.

Onderzoeksagenda

Het opstellen van een gezamenlijke onderzoeksagenda, waarin de belangrijkste kennislacunes met betrekking tot de konijnenhouderij als gezelschaps- of hobbydier worden benoemd, is wenselijk. Specifieke aandacht zou daarbij kunnen uitgaan naar vraagstukken rondom socialisatie, waaronder het tijdstip en de wijze waarop deze plaatsvindt, en de effecten daarvan op welzijn en gedrag op latere leeftijd.

Op basis van de ervaringen die zijn opgedaan in het kader van dit werkdocument lijkt het haalbaar dat de keten zelf komt tot een routekaart. Het forum is bereid hieraan een actieve en faciliterende bijdrage te leveren.

Geraadpleegde bronnen

Op aanvraag beschikbaar.

Bijlage 1: Behoeften van konijnen

Op aanvraag beschikbaar. Zie ook stageverslag de Vries (2025):

[Stageverslag | Raad voor Dierenaangelegenheden](#)

Bijlage 2: Knelpunten in de houderij van konijnen

Op aanvraag beschikbaar. Zie ook stageverslag de Vries, 2025: [Stageverslag | Raad voor Dierenaangelegenheden](#)